

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Role doprovázející organizace při podpoře činnosti svépomocných skupin

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Kristýna Pěničková
Vedoucí práce: PhDr. Ing. Ludmila Siarda Trochtová

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 24. 4. 2023

Kristýna Pěničková

Poděkování

Srdečně děkuji vedoucí práce, paní PhDr. Ing. Ludmile Siardě Trochtové za její odborné vedení v průběhu práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi poskytovala. Také děkuji své rodině za pomoc a podporu při studiu.

Obsah

Úvod.....	9
1 Představení tématu.....	11
1.1 Svépomocné skupiny.....	11
1.2 Význam svépomocných skupin.....	12
1.3 Působnost svépomocných skupin v České republice.....	14
1.4 Role sociálního pracovníka.....	16
1.5 Role doprovázející organizace.....	17
2 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce.....	21
2.1 Mladiství.....	21
2.1.1 Riziková mládež.....	21
2.1.2 Rizikové chování.....	22
2.2 Terapeutické paradigma.....	22
2.3 Skupinová práce.....	23
2.3.1 Skupinová dynamika.....	24
2.3.2 Role ve skupině.....	24
2.3.3 Dělení skupin.....	25
2.3.4 Stádia vývoje skupiny.....	25
2.3.5 Otevřené a uzavřené skupiny.....	27
2.4 Plánování skupiny.....	27
2.5 Kognitivně-behaviorální terapie.....	28
2.6 Narativní přístup.....	29
2.7 Nástroj doprovázející organizace.....	29
3 Propojení tématu se sociální politikou.....	30
3.1 Rodinná politika.....	30
3.2 Sociální prevence.....	33
3.3 Sociální služby.....	33
3.3.1 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.....	34
3.3.2 Programy pro ohrožené děti a mládež.....	34
3.3.3 Streetwork.....	35
3.3.4 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.....	35
4 Etické hledisko.....	37
5 Legislativní zakotvení.....	39
6 Analýza potřebnosti projektu.....	41
6.1 Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému.....	41
6.2 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu.....	42
6.3 Příklady řešení dané problematiky.....	44

6.4	Popis získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu.....	45
6.5	Specifikace stakeholderů.....	47
6.6	Závěr.....	48
7	Projekt.....	49
7.1	Cíle projektu.....	49
7.2	Základní údaje – realizátor projektu.....	50
7.3	Analýza cílové skupiny.....	51
7.3.1	Přímá cílová skupina.....	51
7.3.2	Nepřímá cílová skupina.....	51
8	Klíčové aktivity.....	53
8.1	Zřízení prostoru pro setkávání.....	55
8.2	Stanovení charakteru skupiny.....	56
8.3	Personální zabezpečení.....	59
8.4	Nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny.....	61
8.5	Realizace a evaluace programu.....	63
9	Schéma managementu rizik.....	65
10	Výsledky a přidaná hodnota projektu.....	68
11	Harmonogram – Ganttův diagram.....	69
12	Rozpočet.....	71
13	Logický rámcový přístup.....	72
	Závěr.....	73
	Bibliografie.....	75
	Seznam příloh.....	81
	Přílohy.....	83

Úvod

Svépomocné skupiny představují jedinečnou formu podpory, která umožňuje lidem sdílet své zkušenosti, navzájem se podporovat a společně hledat řešení svých problémů. Přestože se jedná o účinný nástroj podpory, který může v mnoha případech zlepšit kvalitu života účastníků, stále zůstává relativně málo rozšířeným nástrojem v oblasti sociální práce. Co je však ještě více alarmující, je nedostatek podobných skupin určených pro mladé lidi. Mladiství, kteří se potýkají s různými výzvami a problémy, často nemají k dispozici prostor, kde by mohli nalézt podporu a sdílet své zkušenosti s vrstevníky. Tato nedostatečná dostupnost svépomocných a podpůrných skupin pro mladistvé poukazuje na potřebu zvýšené pozornosti v posílení této oblasti a rozšíření možností podpory pro mladé jedince.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na roli doprovázející organizace při podpoře činnosti svépomocných skupin, konkrétně s ohledem na mladistvé. Cílem této bakalářské práce je prozkoumat, jak mohou tyto organizace aktivně přispět k prevenci rizikového chování u mladých jedinců prostřednictvím podpory ve svépomocném prostředí. V mé práci se zaměřuji na vytvoření a provádění svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku 12-15 let, která bude součástí doprovázející organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE. Konkrétně budu tuto skupinu zakládat v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO v Šumperku. Cílem je vytvořit prostředí, které nejen poskytuje podporu pro sdílení, ale aktivně předchází rizikovému chování a podporuje rozvoj mladých účastníků a má preventivní charakter.

První kapitola teoretické části mé práce se zaměřuje na úvodní představení tématu. Zde se podrobněji zabývám svépomocnými skupinami a rolemi, které v tomto kontextu zastávají sociální pracovníci a doprovázející organizace. Další kapitola navazuje na tuto úvodní část a propojuje téma s relevantními teoriemi a metodami sociální práce. Zde identifikuji cílovou skupinu mladistvých s rizikovým chováním a analyzuji její vliv a možné intervence, přičemž se soustředím na terapeutické paradigma a skupinovou práci. Ve třetí kapitole mé práce se zaměřuji na oblast sociální politiky a propojuji téma s principy a funkcemi. Dále jsem rozvinula své téma v kontextu rodinné politiky, sociální prevence a poskytování sociálních služeb pro mladistvé a jejich rodiny. V čtvrté kapitole se věnuji etickým aspektům problematiky, zatímco poslední kapitola je zaměřena na legislativní rámec tématu. Tato struktura teoretické části poskytuje ucelený pohled na danou problematiku a umožňuje propojení teoretických poznatků s praktickou částí projektu.

Další části této práce se věnují projektové části, která začíná analýzou potřebnosti projektu, sloužící jako základ pro jeho následné zpracování. V sedmé kapitole jsou představeny cíle projektu a jejich analýza pomocí metody SMART. Jsou uvedeny základní informace o realizátorovi projektu a specifikována jak přímá, tak nepřímá cílová skupina. Dále jsou stanoveny klíčové aktivity, které budou realizovány během jednoho roku, a identifikována možná rizika s návrhy jejich řešení. Desátá kapitola se věnuje prezentaci výsledků projektu a jeho přidané hodnoty. Je zde také představen harmonogram pomocí Ganttova diagramu, který detailně zachycuje časovou posloupnost aktivit. Kapitulu doplňuje rozpočet projektu a logický rámcový přístup.

1 Představení tématu

V této kapitole se zaměřuji na význam svépomocných skupin v kontextu sociální práce. Analyzuji jejich podstatu, účinnost při řešení obtížných situací a jejich strukturu. Dále se zabývám významem těchto skupin a jejich působením v České republice. Nakonec je identifikovaná role sociálních pracovníků a doprovázejících organizací ve vztahu ke svépomocným skupinám.

1.1 Svépomocné skupiny

Matoušek charakterizuje svépomocné skupiny jako prostředí, kde lidé, kteří čelí osobním, rodinným nebo komunitním výzvám, navzájem poskytují podporu a společně hledají cesty k jejich překonání. Členové svépomocných skupin se zapojují do procesu sdílení informací, poskytování emocionální opory a v některých případech i přímé praktické pomoci. Tyto skupiny také spojují své síly k prosazování společných zájmů před jinými organizacemi. (Matoušek 2008, s. 218)

Dodnes však neexistuje jednoznačná definice svépomocné skupin ani jasný popis toho, co je hnací silou a jaké změny svépomocné skupiny umožňují. Avšak je zřejmé, že svépomocné skupiny představují účinný nástroj a dostupnou alternativu pro překonání pocitu bezmoci a zvládnutí obtížné situace. Tyto skupiny umožňují adaptaci na nové podmínky nebo dokonce aktivní přeměnu dané situace. (Matoušek 2013, s. 168)

Hartl srovnává svépomocné skupiny s modelem ideální rodiny, kde starší členové rodiny předávají důležité informace o světě a poskytují tak vzor pro mladší členy, kteří se snaží napodobit jejich chování a vyrovnat se jim. Podobně i zkušenosti členové svépomocných skupin fungují jako vzor pro ty, kteří mají méně zkušeností. Tyto skupiny také poskytují členům systém zpětné vazby a vedení, což jedincům pomáhá lépe porozumět interakcím s ostatními a zlepšit své sociální dovednosti. (Hartl 1997, s. 168)

Svépomocné skupiny představují prostředek propojení mezi přirozenými a uměle vytvořenými skupinami, neboť jsou formovány a řízeny samotnými klienty. Tyto skupiny spojují jednotlivce s podobnými problémy, bez ohledu na to, zda se jedná o zdravotní, sociální nebo subjektivní obtíže. Svépomocné skupiny se obvykle skládají z přibližně deseti členů, kteří se pravidelně setkávají jednou za čtrnáct dnů a často jsou otevřeny jak rodinným příslušníkům, tak i všem

ostatním, kdo se dotýká problému. Jejich činnost spočívá v přesvědčení, že i přesto, že odborníci mají dobré znalosti problémů, postižení jednotlivci mají unikátní vhled na to, jaký vliv má daný problém na jejich život a jak s ním účinně pracovat. (Vymětal 2010, s. 79)

Matoušek (2013, s. 187) uvádí, že svépomocné skupiny překonávají nerovnováhu vztahů, která vzniká mezi profesionálním poskytovatelem pomoci a samotným klientem. Díky sdílené zkušenosti s konkrétním problémem si členové těchto skupin nemusí vysvětlovat, co daný problém znamená a jaké jsou jeho důsledky.

1.2 Význam svépomocných skupin

Členové těchto skupin sdílejí společné zkušenosti a témata, jako jsou problémy spojené s fyzickým i psychickým zdravím, například osoby s tělesným postižením, jedinci zotavující se po úrazech nebo trpící duševními nemocemi. Dále se do svépomocných skupin mohou zapojit lidé s různými závislostmi, oběti trestných činů, jedinci potýkající se se sociálním vyloučením nebo obtížnou životní situací. Mezi účastníky mohou být i lidé procházející rozvodem, nezaměstnaní, rodiče s dětmi a dospívající jedinci, a mnoho dalších. (Matoušek 2013, s. 440)

Svépomocné skupiny jsou založeny na dobrovolné účasti a motivaci, kdy se jednotlivci dobrovolně setkávají s cílem sdílet své problémy a hledat řešení pro své osobní situace. Klíčovým prvkem těchto skupin je aktivní naslouchání, kde je každému členovi poskytován respekt a pozornost během vyjádření vlastních pocitů. Pro účastníky může být samotná schopnost naslouchání a poskytování emocionální podpory velkou hodnotou a přinášet jim pocit úlevy. Výměna zkušeností a příběhů v rámci skupiny umožňuje účastníkům objevovat nové pohledy a získávat hlubší porozumění. Diskuse o možných příkladech dobré praxe poskytuje prostor pro osobní rozvoj. Zásadní roli hraje také svépomoc, která umožňuje přehodnotit situace a aktivně přispívat k hledání řešení. Aktivní účast a sdílení osobních zkušeností nebo osvědčených metod může přispět k překonání vlastních obtíží, jelikož jedinec získává pocit užitečnosti a podpory tím, že sdílí své poznatky a pomáhá ostatním. (Matoušek 2013, s. 440)

Svépomocné skupiny jsou založeny na vztahu „dej a ber“ a pokud účastník takový vztah přijme, stane se skupina pro něj užitečná, ale pokud očekává jiný vztah, mine se jeho působení účinkem. (Novotná 2010, s. 293)

Svépomocné skupiny představují efektivní formu podpory pro různé cílové skupiny, včetně mladistvých, kteří mohou čelit různým výzvám. Tyto skupiny hrají důležitou roli v osobním růstu a zvládání náročných situací. Bakalářský projekt bude navazovat právě na tuto problematiku, zaměřuje se na vytvoření svépomocné skupiny a implementaci preventivního programu speciálně pro mladistvé.

Členové svépomocných skupin jsou ovlivňováni několika faktory. Jedním z těchto faktorů je síla samotné skupiny. Skupiny vytvářejí přirozené prostředí, které ovlivňuje způsob, jakým jednotlivci myslí, cítí, a jednají. Skupina může posilovat a motivovat přítomnost a zájem ostatních k větší aktivitě a k zaměření se na společný cíl. V rámci skupiny dochází k vzájemné podpoře a zájmu o ostatní, což přispívá k posílení motivace jednotlivých členů. Skupiny poskytují prostor pro poskytování a přijímání pomoci. Díky tomu, že každý člen má kolem sebe spoustu lidí, kteří projevují zájem a podporu, jsou ochotni nabídnout pomoc a radu. Skupiny také umožňují sociální srovnání a dodávají naději a optimismus. Důvěra v možnost zlepšení je klíčovým faktorem pro optimální fungování, protože pevná víra zvyšuje pravděpodobnost úspěchu. (Matoušek 2013, s. 173-174)

Yalom rovněž zdůrazňuje terapeutické faktory skupin z pohledu klientů. Tyto faktory byly identifikovány prostřednictvím dotazníků podaných dvaceti úspěšným klientům terapeutických skupin. Pro většinu z nich bylo klíčovým terapeutickým faktorem objevení a přijetí dosud neznámých a nepřijatelných aspektů jejich vlastní osobnosti. Mezi další důležité faktory patří schopnost vyjádřit, co daného člena trápí, a otevřenost ostatních vůči němu. Klienti rovněž uváděli schopnost sdílet své pocity a přijetí odpovědnosti za svůj život. Naopak, zjištění, jak přijmout styl nebo postoj jiného člena skupiny, bylo označeno za nejméně důležitý faktor. (Yalom 2021, s. 110-115)

I přestože svépomocné skupiny sdílejí některé charakteristiky s terapeutickými skupinami, existují mezi nimi významné rozdíly. Svépomocné skupiny využívají širokého spektra terapeutických faktorů, jako je altruismus, soudržnost, univerzalita, modelování chování a poskytování naděje. Nicméně existuje jedna důležitá výjimka. Faktor interpersonálního učení, který hraje v terapeutických skupinách klíčovou roli, má ve svépomocných skupinách menší význam. Tyto skupiny často nejsou schopny se soustředit na přítomný okamžik bez účasti zkušeného vedoucího. Celkově se svépomocné skupiny liší od terapeutických skupin v menším zaměření na interpretace osobnosti, menší konfrontativní přístup a větší důraz na pozitivní a podpůrné interakce. (Yalom 2021, s. 611)

1.3 Působnost svépomocných skupin v České republice

V této části se zaměřím na působnost svépomocných skupin. Identifikovat přesný počet a rozsah těchto skupin je však obtížné, neboť takový průzkum doposud nebyl proveden. I přes snahy nalézt svépomocné skupiny online se můžeme setkat s různými výzvami, které zahrnují nejednoznačné označení a různorodé pojmenování například klubů, setkání u čaje či podpůrných skupin. Tento fakt zvýšil náročnost identifikace těchto skupin, jak dokazuje výzkum Hejzlarová. Její studie odhalila, že v českém kontextu se označení „svépomocné“ a „podpůrné“ často používají synonymně a nejsou nijak rozlišovaná. (Hejzlarová 2011, s. 53 [online])

Existuje několik přístupů k typologizaci svépomocných a podpůrných skupin, zahrnujících klasifikaci podle cílové skupiny, tématu nebo jejich kombinace. V kontextu cílových skupin je v České republice zaznamenáno nejvíce skupin se zaměřením na osoby s různými formami závislostí, včetně těch, kteří se snaží překonat svou závislost či žijí v abstinčním režimu, a také na jedince trpící poruchami příjmu potravy. Časté jsou také skupiny rodičů, rodinných příslušníků nebo blízkých osob, které se starají o jedince s různými zdravotními problémy, závislostmi nebo duševními poruchami. (Hejzlarová 2011, s. 54-55 [online])

Ve svém výzkumu se Hejzlarová zaměřila na činnost téměř 2000 organizací poskytujících sociální služby, což poskytuje důležitý pohled na rozmanitost a rozsah působení těchto skupin v České republice.

Téma	Nottingham	Drážďany	Česká republika
Rakovina	34 (4 %)	4 (3 %)	5 (4,5 %)
Zdravotní postižení	39 (4 %)	20 (16 %)	6 (5,5 %)
Gynekologické problémy	21 (2 %)	1 (1 %)	0
Rodiče nemocných dětí	84 (9 %)	4 (3 %)	21 (19 %)
Duševní zdraví obecně	67 (7 %)	19 (15 %)	6 (5,5 %)
Závislost	45 (5 %)	6 (5 %)	25 (16 %)
Úmrtí	49 (5 %)	3 (2 %)	5 (4 %)
Rodičovství	85 (9 %)	3 (2 %)	7 (6,5 %)
Domácí násilí a znásilnění	22 (2 %)	0	2 (2 %)
Sociální skupina	39 (4 %)	9 (7 %)	11 (10 %)
Sexuální zneužívání	24 (3 %)	1 (1 %)	0
Péče	24 (3 %)	2 (1 %)	9 (8 %)
Ostatní	420 (44 %)	55 (43 %)	8 (7 %)

Celkem	953	127	111
--------	-----	-----	-----

Tabulka 1: Nejčastější zaměření skupin v letech 1982–2007 na území Nottinghamu (cca 667 000 obyvatel) a jeho srovnání se zaměřením skupin v Drážďanech (cca 517 000) a v České republice, zdroj: Sociální práce 1/2011. Hejzlarová, s. 55)

Z této tabulky lze jednoznačně vyvodit, že tematická rozmanitost českých svépomocných a podpůrných skupin je poměrně omezená. Výraznější zastoupení skupin zaměřených na osoby se závislostí může překvapit, avšak tento jev je pravděpodobně spojen s historickým vývojem v České republice. (Hejzlarová 2011, s. 55 [online])

Výzkumem svépomocných skupin v České republice se věnovala i Hrušková (2016) ve své diplomové práci. Její výzkum ukázal, že počet zmapovaných svépomocných skupin byl vyšší než v předchozím výzkumu od Hejzlarová (2011) o 214 skupin. Na základě dat z roku 2011, kdy byla shromážděna informace o 111 skupinách, a porovnáním s rokem 2016, kde se počet skupin snížil o 103, lze předpokládat, že v tomto období došlo k vzniku významného počtu nových skupiny.

Kraje	Počet skupin	Procenta
Praha	50	24 %
Moravskoslezský kraj	29	14 %
Jihomoravský kraj	28	13 %
Středočeský kraj	16	8 %
Jihočeský kraj	15	7 %
Vysočina	13	6 %
Zlínský kraj	13	6 %
Plzeňský kraj	9	4 %
Olomoucký kraj	9	4 %
Pardubický kraj	8	4 %
Královehradecký kraj	7	3 %
Ústecký kraj	7	3 %
Liberecký kraj	7	3 %
Karlovarský kraj	3	1 %
Celkem	214	100 %

Tabulka 2: Rozložení skupin dle krajů, zdroj: Hrušková DP 2016

V tabulce je přehledně uvedeno rozložení svépomocných skupin podle jednotlivých regionů v České republice. Největší počet registrovaných skupin byl zaznamenán v Praze, kde jich

celkem působí 50. Druhé místo podle počtu skupin obsadil Moravskoslezský kraj s 29 aktivními skupinami, následovaný Jihomoravským krajem, kde bylo zjištěno 28 skupin. V Olomouckém kraji působí 9 aktivních skupin. Naopak, Karlovarský kraj má nejnižší počet aktivních skupin, pouze 3. (Hrušková 2016, str. 25 [online])

Hrušková dále zkoumala různé typy svépomocných skupin přítomných v České republice. Z celkového počtu 214 skupin byly nejčetnější skupiny zaměřené na změnu návykového chování, často se jednalo o skupiny anonymních alkoholiků. Druhým nejčastějším typem byly skupiny pro příbuzné, zahrnující skupiny pro rodiny duševně nemocných, pečující příbuzné a rodiče dětí se zdravotním postižením či poruchou autistického spektra. Další kategorií byly skupiny pro osoby trpící tělesnými a duševními chorobami, často spojené s nejednoznačným vnímáním ze strany okolí kvůli nemoci, chování nebo vzhledu. V této kategorii bylo nejvíce skupin pro duševně nemocné a osoby se zdravotním postižením. Poslední kategorií byly skupiny zaměřené na překonání krize způsobené náhlou změnou. Tyto skupiny se často zaměřovaly na pěstouny, pozůstalé a rodiče dětí s výchovnými problémy, přičemž byla také identifikována jedna skupina pro dospívající. (Hrušková 2016, str. 26-28 [online])

1.4 Role sociálního pracovníka

Díky rostoucí popularitě svépomocných a podpůrných skupin se sociální pracovníci stali důležitou součástí těchto skupin. Často jsou vyhledáváni jako lektori pro školení dobrovolníků či para profesionálů v roli organizátorů těchto skupin. Dále poskytují konzultace svépomocným skupinám a často zauímají klíčové pozice v rámci těchto skupin. (Matoušek 2013, s. 187)

Při práci se skupinou se sociální pracovník zaměřuje na individuální podporu členů skupiny i na podporu skupiny jako celku. Jeho úsilím je dodržovat zásady, které zahrnují posilování nezávislosti a soběstačnosti členů. Pro dosažení těchto cílů využívá různé metody, včetně aktivního pozorování a komunikace prostřednictvím rozhovorů a zpracování informací. Na základě těchto metod analyzuje situaci a navrhuje konkrétní postupy a opatření pro další rozvoj a podporu členů a skupiny jako celku. (Truhlářová 2014, s. 32 [online])

Předpokládá se, že sociální pracovníci mají schopnost účinně pracovat se skupinami. Nicméně, pokud se chtějí skutečně specializovat na skupinovou práci, není možné opomenout skupinový sebezkušenostní výcvik. Tento typ výcviku umožňuje pracovníkům nejen osvojit si principy

a techniky skupinové práce, ale také prožít sílu skupinové dynamiky na vlastní kůži, což je klíčové pro jejich profesní rozvoj a efektivní práci se skupinami. (Matoušek 2013, s. 156)

Během různých vývojových fází skupiny je důležité, aby sociální pracovník byl připraven na specifické potřeby a výzvy, které každá fáze přináší. V první fázi, fázi **formování**, je cílem sociálního pracovníka facilitovat proces skupiny a zapojit členy do společného dění. Ve fázi **bouření** se snaží udržet klid a stabilitu v situaci, kdy členové soutěží o moc a kontrolu. Sociální pracovník aktivně usměrňuje a podporuje vytváření ticha ve vhodných chvílích během práce se skupinou. Postupně, ve fázi **normalizace**, sociální pracovník přechází od řídicí role k roli, kdy pouze aktivně naslouchá. Poté nastupuje fáze **uskutečňování**, kdy skupina přestává být vedená sociálním pracovníkem a místo toho se členové cítí jako součást skupiny. V této fázi je úlohou sociálního pracovníka pozorovat, jak skupina interaguje s jednotlivými členy. Cíle skupiny jsou dosaženy ve fázi **zakončení**, kde má role sociálního pracovníka mnohem efektivnější charakter. To zahrnuje shrnutí dosažených cílů a zkušeností, posilování zájmů a vazeb i mimo skupinu a zhodnocení průběhu setkávání. Sociální pracovník také aktivně žádá o zpětnou vazbu, což přispívá k udržení a zlepšení kvality práce se skupinou. (Truhlářová 2014, s. 34 [online])

1.5 Role doprovázející organizace

Hnutí svépomocných skupin vyvolalo živou debatu o nutnosti profesionalizace sociální práce. Některé skupiny odmítaly spolupráci s profesionály, zatímco jiné preferovaly udržování kontaktu. Aktivity svépomocných skupin vedly profesionály k přehodnocení jejich dřívějšího odmítavého přístupu ke zkušenostem a schopnostem laiků. (Matoušek 2012, s. 107)

Svépomocné skupiny jsou nejčastěji realizovány pod záštitou organizace, která poskytuje sociální služby neboli doprovázející organizací, případně i jinými subjekty. Návaznost skupin na stávající systém sociální péče je interpretován pozitivně s několika riziky. Pozitivum je vnímané v souvislosti stabilního zázemí pro skupiny. Příznivě lze hodnotit i potenciál odborného dohledu poskytovaného těmito organizacemi, který přispívá k minimalizaci možných rizik. Nevýhodou může být omezená kapacita skupin v přinášení nových témat. Mnoho organizací též současně podporuje více skupin, buď na různých místech republiky nebo v rámci jedné organizace na jednom místě. Tato skutečnost může být pozitivně vyhodnocena jako podpora vzniku a upevnění silných tradic v rámci těchto skupin. (Hejzlarová 2011, s. 56 [online])

Z výzkumu Hruškové, provedeného v rámci její diplomové práce, vyplývá, že z celkového počtu 214 svépomocných skupin v České republice, které identifikovala, bylo 124 skupin, což představuje 58 %, řízeno nějakou institucí. Nejčastěji, konkrétně v 72 případech, byly tyto skupiny organizovány jako sociální služby. (Hrušková 2016, s. 28 [online])

Jedním z významných přínosů doprovázející organizace je schopnost poskytnout individuální podporu členům skupiny v případě potřeby poradenstvím, a to s ohledem na jejich potřeby a aktuální situaci. Spolupráce s doprovázející umožňuje zaměřit se na podstatná a naléhavá témata pro klienty, což reflektuje orientaci na klienta a jeho zapojení do procesu řešení vlastních problémů. Efektivní koordinace a spolupráce služby a svépomocnými skupinami vyžaduje pečlivou přípravu, stanovení jasných pravidel a vzájemný respekt k nim. (Kruh rodiny 2017, s. 22 [online])

Doprovázející organizace hraje důležitou roli i při vzniku samotné svépomocné skupiny. Při založení takové organizace je nezbytné, aby organizátor měl jasné přesvědčení o potřebě dané skupiny. Ideální je hledat inspiraci a získávat zkušenosti od již existujících doprovázejících organizací, které mají svépomocnou skupinu. Doprovázející organizace může rovněž asistovat při sestavování skupiny, hledání vhodných prostor a vést samotné setkání. (Kruh rodiny 2017, s. 27 [online])

Je nezbytné, aby lektori svépomocných skupin úzce spolupracovali s doprovázející organizací, zejména s klíčovými pracovníky rodin. Během průběhu setkávání svépomocné skupiny by lektor měl získávat zpětnou vazbu od klíčových pracovníků rodiny ohledně účasti dítěte ve skupině a případných pozorovaných změn. Doprovázející organizace by měla při zařazení dítěte do skupiny kontaktovat také Orgán sociálně právní ochrany dětí. (Semerádová a Černá 2013, s. 7 [online])

Při pozvání mladistvých k účasti ve svépomocné skupině je nezbytné, aby sociální pracovník rodiny měl znalost toho, co účast ve svépomocné skupině obnáší. Informace o skupině by měly být předány potencionálním členům přímo sociálním pracovníkem nebo prostřednictvím rodičů, kteří informují dítě. Sociální pracovník by měl vždy zajistit, že dítě rozumí účelu svépomocné skupiny a chce se do ní zapojit dobrovolně. (Semerádová a Černá 2013, s. 9 [online])

Pro svépomocné skupiny, které jsou zaměřené na mladistvé může být vhodnou doprovázející organizací sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi. Právě tato služba figuruje jako

doprovázející organizace v mé bakalářské práci, poskytující cennou podporu pro realizaci projektu. Inspirací mi byla doprovázející organizace Proxima Sociale, kterou detailně popisuji v Analýze potřebnosti. Tato organizace provozuje podpůrné skupiny pro mladistvé a prostřednictvím rozhovoru s lektorkou těchto skupin jsem získala hlubší pochopení role, kterou tato organizace hraje při podpoře skupinových aktivit. Doprovázející organizace, jako je Proxima Sociale, zastává úlohu při stanovení zásadních pravidel pro skupinová setkání a poskytuje nezbytnou podporu během celého procesu. Organizace se také podílí na personálním zajištění pro fungování skupiny. Její lektoři, kteří jsou zároveň sociálními pracovníky této doprovázející organizace, úzce spolupracují s rodinami a účastníky skupiny. Proxima Sociale, jako doprovázející organizace, rovněž disponuje a poskytuje terapeutickou podporu pro členy skupiny a jejich rodinné příslušníky. Doprovázející organizace Proxima Sociale aktivně přispívá k celkovému fungování podpůrných skupin tím, že se podílí na stanovení charakteru skupiny a identifikuje požadavky pro vstup do ní. Kromě toho organizuje různé aktivity během setkávání, jako jsou například výlety, čímž obohacuje zážitek účastníků. Pro lektory skupin také poskytuje supervize, které pomáhají zajistit kvalitu a efektivitu skupinových aktivit.

Doprovázející organizace přinášejí nezbytnou podporu, zkušenosti a zdroje pro založení a fungování svépomocných skupin. Jejich pomoc zahrnuje plánování setkání, řešení problémů, sdílení osvědčených postupů a logistickou podporu, včetně hledání prostor a zajištění materiálů. Poskytují i psychosociální podporu pro zvládání emocionálních výzev a finanční prostředky pro provoz skupiny. Pomáhají s propagací a dohlížejí na průběh skupiny prostřednictvím pravidelného monitoringu. Mohou též organizovat školení pro sociální pracovníky, aby se stali lektory těchto skupin.

2 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce

V této kapitole je hlavním cílem identifikovat, jak teorie a metody sociální práce mohou efektivně podpořit mladistvé účastníky skupinových setkání ve formě svépomocné skupiny. Prvním krokem bylo přesné vymezení cílové skupiny mladistvých a rizikového chování. Poté jsem přistoupila k aplikaci terapeutického paradigmatu a metod sociální práce se skupinou, které jsem podrobněji rozebrala a zdůraznila. V neposlední řadě jsem se věnovala plánování skupiny a klíčovým aspektům, které je třeba zohlednit při jejím utváření.

2.1 Mladiství

Mezi věkem 11 a 15 let, známým také jako období pubescence, dochází k významným biologickým, psychologickým, sociálním a spirituálním proměnám, což je klíčová fáze dospívání. Toto období je často označováno jako "bouřlivá fáze", kvůli intenzivním emocionálním a sociálním výkyvům. Jedinec se často staví proti autoritám a intenzivně hledá svoji identitu. Je běžné, že prožívá pocity citlivosti a nejistoty a často se cítí nepochopený. (Říčan 2021, s. 167)

Puberta začíná u jedinců obvykle ve věku 10 až 12 let a končí mezi 15 až 16 lety. U dívek se většinou projevují změny dříve než u chlapců. V dnešní době není neobvyklé, že se začátek pubertálních změn posouvá již do 9 let věku. Dospívání je klíčovým obdobím ve vývoji jedince, které často má zásadní vliv na jeho život. Není to jen příprava na dospělost, ale samotné období života s vlastními specifickými významy a výzvami, které jsou pro každého jednotlivce individuální. (Labáth 2001, s. 14–21)

2.1.1 Riziková mládež

V rámci této cílové skupiny se často setkáváme s tzv. rizikovou mládeží. Tato skupina zahrnuje jedince s vyšším rizikem sociálních problémů, kteří mohou vykazovat delikventní chování, zneužívání drog a alkoholu, hráčství nebo se zapojovat do extremistických skupin. (Hartl 2004, s. 231)

Mladiství v rizikové kategorii jsou ti, kteří jsou v důsledku působení různých faktorů náchylnější k selhání ve svém sociálním a psychickém rozvoji. Tato rizikovitost znamená zvýšenou pravděpodobnost negativních důsledků ve srovnání s běžnou populací, což může

ohrožit jejich psychosociální vývoj. Termín "riziková mládež" zahrnuje období puberty a adolescence, tedy období mezi dětstvím a dospíváním. (Labáth 2001, s. 11)

Někteří dospívající ocitnou v situacích, které sami nedokážou zvládnout, a potřebují podporu. Pokud nenajdou dostatečnou pomoc ve svém okolí, je důležité, aby se zapojil sociální pracovník. Ten může pomoci mladým lidem překonat obtíže a dosáhnout pozitivní změny. Při tomto procesu sociální pracovník využívá různé metody práce vhodné pro danou situaci. (Dimmrothová 2022, s. 64 [online])

2.1.2 Rizikové chování

Podle Macka (2003) se rizikové chování definuje jako jednání, které má potenciál přinést přímé nebo nepřímé psychosociální či zdravotní poškození jednotlivce, dalších osob, majetku nebo prostředí. (Macek in Sobotková 2014, s. 126 [online])

V období adolescence je experimentování s rizikovým chováním běžnou součástí vývoje. Tento typ chování je obvykle dočasný a postupně s věkem ustupuje. Rizikové chování bývá často účelné, pomáhá jedincům vyrovnat se s aktuálními potřebami a zároveň zvyšuje jejich sebevědomí a pocit identity. Zapojení do rizikových aktivit často vede k posílení sociálního propojení s vrstevníky. (Sobotková 2014, s. 148 [online])

Rizikové chování dospívajících není ovlivněno pouze nedostatečnou schopností péče o sebe ve všech jejích aspektech, ale také asociálním chováním, užíváním návykových látek, problémy s chováním a riskantním sexuálním jednáním. Důsledky spojené s tímto rizikovým chováním jsou rozmanité, zahrnují zdravotní, psychické, ekonomické, právní a sociální aspekty. Pod vlivem různých faktorů, od nedostatečné výchovy až po traumatické životní události, se jedinec odchyluje od společenských standardů a projevuje nevhodné chování vzhledem k jeho věku, pozici, roli nebo situaci. V důsledku toho vzniká rizikové chování, které má své příčiny i možnosti řešení. (Lichner 2021, s. 58 [online])

2.2 Terapeutické paradigma

Pro cílovou skupinu mladistvých s rizikovým chováním je terapeutické paradigma nejvhodnější přístup. Podle tohoto paradigmatu je sociální práce pochopena jako forma psychosociální podpory, která se často projevuje skrze různé terapeutické metody, včetně psychoterapie. Primárním cílem je zajištění sociální pohody klientů, která je odvozena z jejich duševního

a psychického blaha. Klíčovým prvkem je důraz na komunikaci a budování důvěrných vztahů. Sociální pracovníci v této oblasti čerpají ze znalostí psychologie a často absolvují terapeutický výcvik. (Mátl 2019, s. 615 [online])

Pro dosažení psychosociální pohody je důležité aktivně podporovat a usnadňovat osobní rozvoj jednotlivců a jejich realizaci. Centrálním prvkem je interakce s druhými, která se vnímá jako tvůrčí proces s obohacujícím vlivem na všechny zúčastněné. Komunikace je zásadním prostředkem umožňujícím lidem získat větší kontrolu nad svými emocemi a životními situacemi. (Navrátil 2000, s. 12 [online])

Komunikace je základním nástrojem pro předávání významů mezi jednotlivci i skupinami, a dokonce i pro dosahování mas. Skrze komunikaci se šíří různorodá sdělení, jež úzce ovlivňují psychiku jednotlivce. Tento proces významně formuje naše schopnosti a dovednosti a je nezbytný pro budování a upevňování vztahů. (Boukalová 2023, s. 14-16 [online])

2.3 Skupinová práce

Konopková charakterizuje skupinovou sociální práci jako činnost sociálního pracovníka, který pomáhá sociálnímu fungování různých skupin ve smyslu rozvoje vzájemných pozitivních sociálních vztahů mezi jejich členy. Ve smyslu rozvoje vzájemných pozitivních a sociálních vztahů mezi jejich členy, aby se každý jedinec jako člen skupiny vyvíjel v souladu s cíli skupiny. (Havránková in Matoušek 2013, s. 171)

V rámci svépomocných skupin se práce se skupinou stává základním stavebním kamenem. Skupinová práce představuje zásadní a nezastupitelnou součást sociální práce. Skupinová dynamika je klíčovým faktorem v práci se skupinami, který aktivuje energii, podporuje kreativitu a povzbuzuje odvahu ke změnám, které jsou nezbytné pro zlepšení podmínek jednotlivých členů. Sociální pracovníci přebírají různé role ve vedení skupin, mohou být facilitátory, terapeuti, konzultanti nebo zdrojem skupinových aktivit. Jejich úloha je klíčová pro úspěšné fungování a rozvoj skupiny. (Matoušek 2013, s. 154)

Skupina představuje nenahraditelný prvek v lidské společnosti, který je pro jednotlivce nepostradatelný již od narození. Potřeba interakce s ostatními lidmi je klíčová po celý lidský život. Skupinové prostředí je nedílnou součástí každodenního života, nabízí mnoho možností pro sílení emocí, myšlenek a zkušeností. Skupiny umožňují jednotlivcům sbírat a srovnávat své

životní zkušenosti, a právě proto je skupinová práce v oblasti sociální práce považována za mimořádně smysluplnou. (Truhlářová 2014, s. 6 [online])

Cílem skupinové sociální práce je prostřednictvím společných interakcí poskytnout jednotlivým členům skupiny jistotu, uznání, podporu a pomoc, a také sdílet hodnoty a normy, které jsou pro ně významné. Tato metoda sociální práce se soustředí na hledání řešení problémů prostřednictvím aktivní spolupráce v rámci skupiny. Skupinová práce může vést ke splnění společných cílů skupiny a usnadnit jednotlivým členům překonání výzev v jejich osobním, rodinném nebo pracovním životě. Současně podporuje osobní rozvoj skrze vzájemnou podporu. (Levická in Truhlářová 2014, s. 17 [online])

2.3.1 Skupinová dynamika

Pochopení dynamiky ve skupinách je klíčové pro efektivní práci sociálních pracovníků se skupinami. Skupinové prostředí a interakce mají zásadní vliv na výsledky práce skupin. Skupiny s vyvinutou kohezí často působí jako silný motivační faktor pro své členy, což usnadňuje dosahování společných cílů a podporuje budování zdravých a užitečných vztahů mezi členy. (Schopler a Galinski in Matoušek 2013, s. 176)

Skupinová dynamika představuje komplexní interakce a dění v rámci skupiny, které vznikají prostřednictvím mezilidských vztahů a interakcí osobností členů skupiny, a jsou ovlivněny jak existencí a aktivitami samotné skupiny, tak i vnějšími faktory. Tento proces zahrnuje stanovování cílů a norem skupiny, dynamiku vůdcovství, sílu soudržnosti a napětí, přenášení minulých vztahů a zkušeností do současných interakcí, vytváření podskupin a vztahy mezi jednotlivci a skupinou. Skupinová dynamika rovněž zahrnuje sledování vývoje skupiny v průběhu času. (Kratochvíl 2005, s. 15)

2.3.2 Role ve skupině

V každé sociální skupině každý jednotlivec přebírá alespoň jednu skupinovou roli, což odpovídá jeho pozici v této skupině. Tyto role jsou dynamické, protože vyjadřují očekávání ohledně jednání každého člena. Jakmile jedinec obsadí určitou pozici, začíná hrát odpovídající skupinovou roli. (Novotná 2010, s. 94 [online])

V sociálních skupinách se často vyskytují dvě základní role: vůdcovská a role černé ovce. Vůdce je charakterizován schopností vést a často je považován za "hvězdu" skupiny. Obvykle

je to jedinec s vysokou inteligencí, aktivní a pracovitý, spolehlivý a ochotný obětovat se pro ostatní. Hvězdou se stávají i ti, kteří jsou společensky zdatní, veselí a zábavní. Naopak role černé ovce je spojena s jedincem, který není ostatními přitažlivý, nepůsobí sympaticky a je odmítán ostatními členy skupiny. Dalšími častými rolemi ve skupinách jsou monopolista, který usiluje o přitáhnutí veškeré pozornosti na sebe, a šašek, jenž zábavně rozptyluje skupinu. Existuje také role obětního beránka, proti němuž bývá často namířena potlačovaná agrese ostatních členů skupiny. (Kratochvíl 2005, s. 16-17)

Vůdcovství ve skupinovém prostředí představuje významný aspekt dynamiky skupiny. Vztahy k facilitátorovi nebo lektorovi, který zastává formální pozici vůdce skupiny, procházejí změnami a mohou se lišit v jednotlivých fázích vývoje skupiny. Tyto změny reflektují potřebu podpory a vedení na jedné straně a touhu po autonomii a odporu proti autoritě na straně druhé. V důsledku toho mohou vznikat konflikty o vedení a rivalitní vztahy mezi členy skupiny, přičemž každý jedinec může mít své stoupence i odpůrce. (Kratochvíl 2005, s. 17)

2.3.3 Dělení skupin

Existuje široká škála způsobů, jak rozdělovat skupiny. První kategorií jsou homogenní skupiny, které spojují jednotlivce s podobnými charakteristikami nebo problémy, jako jsou například skupiny lidí závislých na drogách. Dále existují skupiny úkolově zaměřené, které jsou vytvořeny k řešení konkrétního úkolu nebo problému. Psychoterapeutické skupiny představují další typ, který může mít různou strukturu a orientaci. Tyto skupiny mohou sdružovat lidi s rozmanitými problémy nebo orientacemi, jako jsou lidé trpící různými formami závislostí nebo jedinci, kteří hledají osobní růst. Svépomocné skupiny jsou založeny na vzájemné podpoře a sdílení zkušeností mezi členy, kteří čelí podobným obtížím. Skupiny pro výcvik lidských vztahů, takzvané skupiny setkání neboli encounter skupiny. A nakonec, skupiny zaměřené na dosažení sociálních cílů. (Havránková in Matoušek 2013, s. 157)

2.3.4 Stádia vývoje skupiny

Při práci s uzavřenou skupinou lze sledovat určitá charakteristická vývojová stádia. Všichni členové se začnou projevovat ve vztahu k ostatním, každý si vytváří svůj vlastní sociální mikrosvět. Síly skupinové dynamiky působí ve všech skupinách a ovlivňují jejich vývoj. Vývoj skupiny se rozděluje do následujících pěti stádií. (Yalom 2021, s. 363–364)

Během **fáze formování** ve svém počátečním stádiu si členové skupiny často pokládají otázky jako „O co tady vlastně jde?“, „Jaký má tento setkání smysl?“ a „Jak mi to může pomoci?“. Skupina je v této fázi obvykle nejistá a hledá jasný smysl svých setkání. Členové často očekávají vedení a hledají vůdce, který by je mohl usměrňovat a dávat jim směr. (Kratochvíl 2005, s. 27) V této fázi členové primárně komunikují se sociálním pracovníkem a teprve pozvolna se rozvíjí interakce mezi samotnými členy skupiny. Dochází k testování možnosti a míry otevřenosti vůči ostatním účastníkům i vůči sociálnímu pracovníkovi. (Navrátil 2000, s. 53)

Druhé stádium ve skupině představuje **fázi bouření**. V této fázi se projevují konflikty mezi členy skupiny. Dochází k vyjádření tendencí k sebezprosažení, vzájemné rivalitě a snahám o získání vůdcovské role. Časté jsou negativní komentáře a kritika mezi členy skupiny. Bouření často zahrnuje protesty a vzpouru proti vedoucímu skupiny, přičemž tyto projevy jsou zprvu skryté a nepřímé. V tomto stádiu se také často objevují snahy o únik ze skupiny, jako reakce na narůstající napětí a konflikty. (Kratochvíl 2005, s. 27-28)

Třetí stádium vývoje skupiny je charakterizováno **fází normalizace**. Během této fáze vzniká ve skupině silná soudržnost. Členové se již bez obav vyjadřují k svým osobním postojům. Identifikují se se skupinou a přemýšlejí o její budoucnosti. Normy skupiny jsou vysoko respektovány a vytvářejí se rituály, které posilují pocit sounáležitosti. Skupina také vyvíjí tlak na méně aktivní členy, aby se zapojili do činností skupiny. (Navrátil 2000, s. 54)

Čtvrté stádium vývoje skupiny, nazývané **fáze uskutečňování**, přináší integrovanou pracovní dynamiku. Skupina funguje jako současně propojený tým, kde členové navzájem radí, kritizují se, povzbuzují a společně přijímají rozhodnutí. V této fázi převažuje terapeutická praxe, která se zaměřuje na dosahování hlubšího porozumění a změnu postojů. Poskytování zpětné vazby je běžnou součástí procesu. Skupina již nepotlačuje negativní emoce, ale umožňuje jejich vyjádření a konstruktivní zpracování. (Kratochvíl 2005, s. 29)

Poslední fází vývoje skupiny je **fáze zakončení**, která obvykle nastává po dosažení stanoveného cíle. Je to proces odstoupení ze vztahů, který je nezbytný pro uzavření skupiny. Bez tohoto kroku hrozí stagnace a snížená produktivita. Fáze zakončení může být spojena s různými emocemi, včetně pocitů ztráty a odmítnutí, ale také může přinést pocit naplnění a úspěchu, pokud byly cíle skupiny dosaženy. (Navrátil 2000, s. 54)

2.3.5 Otevřené a uzavřené skupiny

Před samotným zahájením setkání je důležité rozhodnout, zda bude skupina vedena jako otevřená, nebo uzavřená. V rámci mého bakalářského projektu se zaměřuji na svépomocné skupiny pro mladistvé, které spadají do kategorie uzavřených skupin. Charakteristika uzavřené skupiny spočívá v tom, že noví členové jsou přijímáni pouze na počátku setkání a po zahájení se již nenabízí možnost přijetí dalších členů. V uzavřené skupině je počet setkání pevně stanovený. Naopak skupina otevřená udržuje stálý počet členů tím, že nahrazuje členy, kteří odejdou. Otevřená skupiny snáší změnu členů snadněji. Většina uzavřených skupin funguje krátkodobě, setkávají se obvykle jednou týdně po dobu šesti a méně měsíců. (Yalom 2021, s. 328-329)

2.4 Plánování skupiny

Při organizaci setkávání skupiny je nezbytné pečlivě zvážit několik klíčových faktorů, které ovlivní úspěch a efektivitu skupinové práce. Jeden z klíčových faktorů při plánování skupinových aktivit je určení cílové skupiny účastníků. Dále je nezbytné stanovit počet účastníků, délku trvání setkání a vhodné metody a zdroje pro efektivní práci ve skupině.

Určení cílové skupiny je primárním krokem. V případě skupinových setkání, zejména v kontextu dospívajících, je zásadní stanovit věkovou hranici, neboť věková homogenita může výrazně ovlivnit dynamiku skupiny. Dále je nutné zohlednit rozdíly v hodnotovém systému účastníků, s ohledem na tolerované rozdíly. Skupina s podobnými hodnotami může lépe spolupracovat. Přestože zájmy, inteligence a pohlaví mohou hrát roli, jsou obvykle méně významné než společné problémy, které skupinu formují. Také je důležité si stanovit množství členů skupiny. To často závisí na charakteru skupiny. Obvykle se pohybuje od 3 do 12 členů. Menší počet může omezit invenci skupiny, větší počet pak participaci a imunitu. (Navrátil 2000, s. 53)

Mezi další důležité aspekty při plánování skupiny je stanovení si frekvence a trvání skupiny. Frekvence sezení v ambulantních skupinách bývá jednou až dvakrát týdně. Obvykle se počítá, že délka skupiny trvá 90 minut. Kratší sezení mohou skupinu ochuzovat o plné využití diskuse. Trvá-li však sezení déle než jednu a půl hodiny, pozornost členů zpravidla klesá a ochota soustředit se snižuje. Setkání, do kterého se přidávají různé aktivity, například aktivity pohybové, lze prodloužit na dvě hodiny. (Kratochvíl 2005, s. 33-34)

V rámci skupinové činnosti existuje široká škála metod a technik, které lze využít pro efektivní práci se skupinou. Mezi tyto metody řadíme například hry, diskuse, experimentální cvičení či video trénink. Kromě toho existují i pomocné techniky, jako je podněcování diskuse, hraní rolí a další, které umožňují hlubší porozumění problému z různých perspektiv nebo pomáhají rozproudit situaci, která stagnuje. Tyto techniky také umožňují zvládnout neproduktivní mlčení, řešit odpor a aktivovat pasivní účastníky, což přispívá k dynamické a interaktivní atmosféře ve skupině. (Kratochvíl 2005, s. 82-87)

Kromě toho je důležité vytvořit vhodné prostředí pro skupinová setkání. Ideální místnost by měla být samostatná, bez rušivých vlivů, a vybavena pohodlnými židlemi uspořádanými do kruhu, což podporuje otevřenou a interaktivní atmosféru. Při příznivém počasí může být také výhodné zvolit setkání v přírodě, což může přispět k uvolněné a inspirativní atmosféře. (Kratochvíl 2005, s. 44)

2.5 Kognitivně-behaviorální terapie

Behaviorální teorie se soustředí na konkrétní chování jednotlivce v daném prostředí bez zohlednění vnitřních příčin. Tento přístup zahrnuje fyziologické projevy, emocionální reakce, kognitivní procesy a motorické dovednosti. Podle této teorie je veškeré jednání jedince naučeno interakcí s okolím. Behaviorální terapie se pak snaží upravit chování, které brání klientovi v úspěšném fungování, a to pomocí principů učení. (Navrátil in Matoušek 2012, str. 226-227)

Při práci s klienty se zaměřujeme na pozorovatelné a popsatelné chování. Podporujeme je při zkoumání a cvičení nových vzorců chování. Kognitivně-behaviorální teorie poskytuje významný rámec pro terapeutickou péči i práci sociálních pracovníků. Její principy nám slouží jako inspirace a nástroj při podpoře klientů ve změně a růstu. (Matoušek 2013, s. 18-19)

Behaviorální terapie se zaměřuje na transformaci chování, které brání klientovi v efektivním a nezávislém fungování. Tento proces může zahrnovat snížená intenzity, frekvence nebo trvání problematického chování, které způsobuje klientovi a případně i jiným lidem obtíže. (Navrátil 2001, s. 43)

2.6 Narativní přístup

Narativní přístup, spolu s přístupem zaměřeným na řešení, tvoří součást systemických přístupů. Zaměřuje se na vztah jednotlivce s kulturním prostředím, které ho obklopuje. Cílem narativní terapie je společně s klientem otevřít prostor pro vytváření alternativních příběhů, kde je klient aktivním tvůrcem svého osudu, nikoli pouhým objektem. V tomto přístupu je klient vnímán jako expert na vlastní život, jehož posouzení je klíčové pro volbu řešení problémů. Narativní přístup zdůrazňuje oddělení jedince od jeho problému. Sociální pracovník pak pomáhá klientovi objevit nové perspektivy na jeho životní příběh, které mu umožní nahlížet na situaci z jiného úhlu. (Votoupal 2013, s. 81-82 [online])

2.7 Nástroj doprovázející organizace

Pro plné využití potenciálu svépomocných skupin a zajištění efektivní podpory všem členům, může být vhodné využití nástroje supervize, kterou může poskytnout doprovázející organizace například pro lektory svépomocných skupin nebo samotné členy.

„Supervize je systematická odborně vedená reflexivní interakce lidí směřující k prohloubené kvalitě práce v určité pracovní oblasti. Je uskutečňovaná na bázi kontraktu mezi zadavatelem supervize, supervizorem a účastníky supervize a z něj se odvíjejícího pracovního spojení. Zaměřuje se na konkrétní vyladění pracovních postojů, postupů a vztahů s realizací profesionálních hodnot a cílů v pracovní situaci.“ (Matoušek 2013, s. 514)

Účelem supervize je prohlubovat a udržovat vysokou kvalitu sociální práce a služeb v rámci individuálního prospěchu klientů. Tento cíl může být dosažen prostřednictvím dvou hlavních přístupů: supervize zaměřené přímo na průběh práce s konkrétními sociálními případy a supervize zaměřené na profesionální rozvoj pracovníků v oblasti hodnot, postojů, chování vůči klientům a emočního zvládnání práce. Dále může supervize zahrnovat dohled nad projekty, což znamená sledování řídicích procesů, rozdělování kompetencí a pracovních úkolů, plánování a hodnocení činností, vše s cílem sloužit konkrétním potřebám a prospěchu klientů. (Matoušek 2013, s. 515-516)

3 Propojení tématu se sociální politikou

V oblasti sociální politiky stát aktivně reaguje na potřeby dětí a mládeže s cílem zmírnit či odvrátit nepříznivé vlivy, kterým mohou být vystaveni ze strany své rodiny či jiných osob. Hlavním úkolem je poskytnout podporu rodinám v obtížných situacích a v případě potřeby nabídnout alternativní formy péče, které by dítěti či mladé osobě zajišťovaly bezpečné a podnětné prostředí, co nejvíce připomínající rodinné zázemí. (Matoušek 2011, s. 149)

Problematika svépomocných skupin pro mladistvé může být propojena s **funkcemi sociální politiky**, jako jsou ochranná, homogenizační, stimulační a preventivní. Ochranná funkce těchto skupin spočívá v poskytování podpory mladým lidem v sociálních obtížích a pomoci jim překonat jejich znevýhodnění. Homogenizační funkce pak usiluje o rovnost a stejné příležitosti pro všechny členy skupiny. Stimulační funkce podporuje aktivní účast mladých lidí ve společnosti a rozvoj jejich schopností. Preventivní funkce se zaměřuje na prevenci vzniku nepříznivých sociálních situací a problémů. Účast v těchto skupinách může mladým jedincům pomoci předcházet různým sociálním problémům a přispívat k odstranění jejich příčin. (Mertl 2023, s. 52–59)

Mezi základní **principy sociální politiky** řadíme sociální spravedlnost, solidaritu, ekvivalenci, subsidiaritu a participaci. Téma svépomocných skupin lze propojit se všemi principy. Sociální spravedlnost zajišťuje rovnocenný přístup k zdrojům, podpoře a životním příležitostem. Solidarita posiluje harmonickou spolupráci mezi mladými lidmi, kteří se navzájem podporují a sdílejí své zkušenosti. Princip ekvivalence znamená poskytování odpovídající podpory a respektu vzhledem k individuálním potřebám a úsilí. Subsidiarita podporuje osobní odpovědnost mladých lidí a zároveň jim umožňuje hledat pomoc a podporu od svých vrstevníků. (Mertl 2023, s. 27-37)

3.1 Rodinná politika

Rodinná politika je multidisciplinární oblast, která zahrnuje široké spektrum aktivit prováděných jak státními, tak nevládními subjekty. Jejím hlavním záměrem je předcházet, posilovat a řešit různé výzvy, kterým rodiny a jednotliví členové čelí. Důraz je kladen na vytváření vhodných socioekonomických podmínek pro fungování rodin. Ačkoli je rodinná politika součástí širšího kontextu sociální politiky, je vnímána také jako samostatná oblast s vlastními specifiky. Hlavními aktéry v této oblasti jsou nejen ústřední orgány státní správy,

ale i regionální a místní úřady, zaměstnavatelé, neziskové organizace, vzdělávací instituce a další relevantní subjekty. (Mertl 2023, s. 1320)

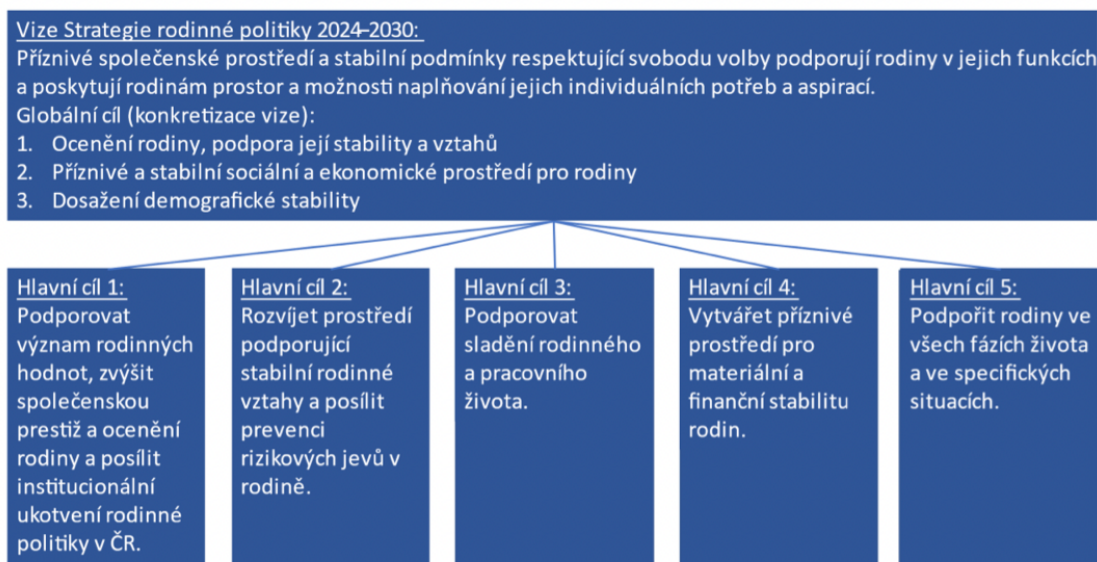
V moderní rodinné politice je rodinou chápán soubor osob, které společně žijí a hospodaří, ať už se jedná o manželský či partnerský pár s dětmi nebo jednoho rodiče s dětmi. Vzhledem k tomu, že v těchto domácnostech často žijí i další lidé kromě rodičů a dětí, je přesnější používat termín "rodinná domácnost", která může zahrnovat různé konfigurace, jako jsou úplné či neúplné rodiny. (Krebs 2010, s. 374)

Rodina představuje klíčové prostředí pro formování osobnosti jednotlivce a rozvoj lidského kapitálu, který je základem výchovy a podpory budoucích generací. Odolné a prosperující rodiny mají klíčový význam pro vytváření pozitivního prostředí pro růst a vývoj dětí, a tím i pro udržitelný rozvoj a fungování společnosti. Bez fungující rodiny, plnící své různorodé funkce v oblasti reprodukční, výchovné, ekonomické, sociálně-psychologické a emocionální, je ohrožena samotná existence společnosti. (MPSV 2023, [online])

Rodinná politika přijímá opatření, která regulují rozmanité životní situace rodin, s hlavním zaměřením na jejich členy. Cílem této politiky je vytvořit příznivé prostředí pro rodiny a snižovat rizika a bariéry ve společnosti, které by mohly ohrozit rodiny a jejich členy. Dalším cílem je zajistit bezproblémové fungování rodin a odlehčit jim finanční zátěž pomocí různých forem rodinné podpory, jak přímé, tak nepřímé. Rodinná politika je také zaměřena na ochranu nejzranitelnějších rodinných jednotek a intervnuje a řeší jejich problémy v případech, kdy rodina selže nebo se ocitne v nepříznivé situaci. Jejím úkolem je minimalizovat negativní dopady a pomáhat rodinám překonat obtíže, jako jsou chudoba, zadluženost, sociální vyloučení a další složitosti. (Mert 2023, s. 1333-1337)

V mezinárodním kontextu se rodinná politika států realizuje prostřednictvím tří hlavních pilířů. Prvním z nich jsou daňové slevy a úlevy, které poskytují rodinám finanční podporu a zohledňují jejich potřeby a závazky. Druhým pilířem je přímá sociální podpora poskytovaná státem, která má za cíl pomáhat rodinám v obtížných situacích a zajišťovat jim základní životní potřeby. Třetím pilířem jsou veřejné služby, jako je sociální bydlení nebo kvalitní a dostupné služby předškolní a rané školní péče, které jsou k dispozici pro rodiny a pomáhají jim zvládat běžné výzvy spojené s výchovou a péčí o děti. (MPSV 2017, [online])

Ministerstvo práce a sociálních věcí představuje Strategii rodinné politiky 2024-2030, která nově klade důraz na individuální potřeby rodin v různých životních etapách a specifických situacích, a současně zdůrazňuje význam rodin jako klíčového faktoru společenské prosperity. Níže je uveden obrázek vize Strategie rodinné politiky pro období 2024 až 2030, který definuje tři globální cíle rodinné politiky a pět hlavních cílů. (MPSV 2023, [online])

Obrázek 1: Vize Strategie rodinné politiky 2024-2030, zdroj: MPSV, 2023 [online]

Hlavní cíl číslo dva se zaměřuje na prevenci v oblasti podpory rodiny, konkrétně na primární prevenci, která předchází ohrožení rodiny a přispívá k udržení její stability ve všech fázích života. Tato prevence je založena na podpoře kvalitních a respektujících vztahů a zabránění negativním vlivům. Aktivita primární prevence pomáhají rodinám překonávat překážky v různých fázích životního cyklu, včetně rodin s mladistvými. Naopak sekundární prevence se zaměřuje na řešení již vzniklých problémů v rodině. Poskytování služeb s preventivním a podpůrným charakterem má v praxi pozitivní dopad na rodiny. Nicméně, byla identifikována nízká dostupnost těchto služeb, což vedlo k zvolení strategického cíle podporovat výchovu ke stabilním, kvalitním vztahům a prarodinným hodnotám a ke zvládnutí a prevenci negativních jevů v rodině. Jako specifický podcíl bylo stanoveno zvýšení informovanosti o dostupných podpůrných a preventivních službách pro rodiny. V rámci opatření je navrženo provést analýzu nabídky služeb a doporučit vytvoření sítě, která zahrnuje i vytvoření samosprávných skupin pro rodiny. (MPSV 2023, [online])

3.2 Sociální prevence

Při práci s mladistvými můžeme věnovat pozornost i sociální prevenci, která má za cíl chránit společnost před sociálně nepříznivými jevy. Sociální prevence zahrnuje širokou škálu aktivit, které ovlivňují proces socializace a sociální integrace. Jejich účelem je změnit nepříznivé sociální nebo socioekonomické podmínky, které přispívají k vzniku a šíření sociálně nepřijatelných jevů. (Mert 2023, s. 992)

První známky sociálních problémů se mohou objevit u některých dětí již před dosažením puberty. V této fázi se často vyskytují potíže s docházkou do školy a někteří jedinci začínají experimentovat s alkoholem a jinými drogami, jako je tabák a marihuana. Kromě toho mohou docházet i k přestupkům, jako jsou krádeže a další formy kriminality. (Matoušek 2013, s. 127)

Cílem sociální prevence je předejít vzniku faktorů vedoucích k negativním společenským jevům. Zahrnuje také snahu zabránit šíření sociálně nepřijatelných jevů do oblastí dosud nezasáhlých a aktivně pracovat na reintegraci jednotlivců, kteří trpí sociálně nepřijatelnými jevy, zpět do společnosti. (Mert 2023, s. 992)

Různé přístupy sociální prevence lze rozdělit do tří hlavních oblastí. Primární prevence se zaměřuje na zabránění vzniku samotného problému. Sekundární prevence se věnuje situacím, kdy už existují předběžné signály negativního vývoje, avšak je možné předejít podmínkám, které by mohly tento vývoj podporovat. Terciální prevence se potom zabývá již existujícími sociálně patologickými jevy a snaží se je zastavit nebo minimalizovat, aby nedocházelo k jejich prohlubování. (Fabián 2021, s. 153-154)

Pro komplexní typy prevence je ideálním prostředím škola a další vzdělávací instituce. Specifická prevence zaměřená na jedince s vyšším rizikem selhání, jako jsou mladiství, se zaměřuje především na snížení těchto rizik a posílení sociální kontroly. Tuto kontrolu mohou provádět samotné rodiny mladistvých, místní komunity a státní orgány. Prevence také může reagovat na aktuální problémy a současně připravovat klienty na budoucí rizika podobného charakteru. (Matoušek 2013, s. 128)

3.3 Sociální služby

V této části představuji čtyři různé intervence zaměřené na podporu dětí a mládeže. Jedná se o Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Programy pro ohrožené děti a mládež, Streetwork

a Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tyto služby a programy si kládou za cíl poskytnout pomoc mladým lidem v obtížných situacích, ať už se jedná o rizikové chování, životní krize nebo sociální vyloučení.

3.3.1 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (zkráceně NZDM) představují důležitý zdroj podpory pro mladistvé klienty. Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, je tato služba poskytovaná dětem ve věku od 6 do 26 let, které jsou vystaveny společensky nežádoucím jevům, a to jak ambulantně, tak i terénní formou. Cílem této služby je zvýšit kvalitu života těchto mladých lidí pomocí prevence nebo snížení sociálních a zdravotních rizik spojených s jejich životním stylem. Součástí této služby je také poskytnutí podpory pro lepší orientaci v jejich sociálním prostředí a vytvoření podmínek pro řešení jejich obtížných situací. (Zákon č. 108 § 62 [online]).

Tato služba patří do oblasti sociální prevence a poskytuje podporu neorganizovaným dětem a mladistvým, kteří jsou vystaveni rizikovým vlivům ve společnosti. Klienty tvoří jednotlivci i specifické zájmové skupiny. Charakteristickým rysem klientů těchto zařízení je jejich neúčast na organizovaných aktivitách ve volném čase z různých důvodů a převážně trávení volného času mimo domov. (Matoušek 2013, s. 411)

Nízkoprahová zařízení jsou určena cílovým skupinám pro společné trávení volného času a podporu rozvoje jejich samostatnosti a společenské spoluodpovědnosti. Tyto zařízení poskytují širokou nabídku sociální pomoci prostřednictvím streetworkerů, kteří jsou k dispozici všem návštěvníkům bez nutnosti sdělovat své identifikační údaje. Hlavní činností je poskytování neformálních volnočasových programů, které jsou propojeny se specifickými sociálními službami. Tyto programy jsou přizpůsobeny charakteru lokality, zájmům a potřebám cílové skupiny. (Matoušek 2013, s. 196-197)

3.3.2 Programy pro ohrožené děti a mládež

Obecným cílem programů pro rizikovou mládež je posilovat prosociální postoje a chování a zároveň snižovat negativní vliv rizikových faktorů. Tyto programy se mohou zaměřovat na rozvoj různých dovedností, podporu dlouhodobého zůstávání mladých lidí ve vzdělávacím systému, poskytování příležitostí k získání kvalifikace, nabízení bezpečných možností trávení

volného času, zprostředkování nezapomenutelných zážitků při výzvách a také na poskytnutí dočasné úlevy mladým lidem žijícím v deprimujícím sociálně vyloučeném prostředí. (Matoušek 2013, s. 464) Jakou součástí těchto programů můžeme zařadit i svépomocné skupiny s preventivním programem, na které se zaměřuji v bakalářském projektu.

Nejkomplexnější programy pro ohrožené děti a mládež se zaměřují na podporu celkového rozvoje, zahrnujícího tělesný, intelektuální, osobnostní, emocionální, spirituální a sociální vývoj. Tyto programy poskytují širší možnosti ovlivnit životní cestu mladého jedince. Programy pro ohrožené děti a mládež jsou obvykle organizovány ve skupinách, přičemž se však zřídka zohledňuje skutečnost, že skupina tvořená rizikovými jedinci může zvýšit rizika pro každého jednotlivce. Ideální je tedy, aby skupiny byly vedena zodpovědným dospělým a měly prosociální normy. (Matoušek 2013, s. 465)

3.3.3 Streetwork

Tento přístup označovaný jako Streetwork představuje specifickou formu terénní sociální práce. Jeho charakteristika je reflektována v samotném názvu – práce přímo na ulici. Primárním zaměřením jsou jedinci v kategorii dětí, mladistvých a mladých dospělých, kteří vyjadřují odpor vůči spolupráci s tradičními institucemi. Tato metoda spočívá v aktivním vyhledávání a zmapování sociální situace a lokalit, identifikaci jednotlivců či skupin a následném navázání kontaktu, které probíhá přímo na ulici s otevřeným přístupem. Jedná se o pečlivě vymezený přístup sociální práce, který provádějí specialisté s odpovídajícím zaměřením. (Fabián 2021, s.154)

V obecné rovině se streetwork zpravidla orientuje na specifické skupiny, které lze rozdělit podle určitých znaků charakterizujících jejich životní styl. Mezi tyto skupiny řadíme především děti a mladiství trávící volný čas na ulici a také například i skupiny jednostranně specificky orientované mládeže. (Matoušek 2013, s. 193)

3.3.4 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi představují terénní nebo ambulantní služby zaměřené na pomoc rodině, jejíž dítě čelí ohrožení vývoje způsobené dlouhodobou krizovou sociální situací. Tato situace přesahuje schopnost rodičů vyřešit ji sami a může vést k dalším rizikům pro rozvoj dítěte. Cílem těchto služeb je poskytnout rodině adekvátní podporu

a prostředky ke zvládnutí situace a prevence dalšího negativního dopadu na vývoj dítěte. (Zákon č. 108 § 65 [online])

V mé bakalářské práci využívám doprovázející organizaci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, jako klíčový prvek pro implementaci svépomocné skupiny pro mladistvé. Tato služba, jak ji popsala Duková (2013) poskytuje rodinám s dětmi výchovné, vzdělávací a aktivizační aktivity, umožňuje jim navázat kontakt se společenským prostředím, poskytuje terapeutickou podporu a pomáhá v prosazování práv a zájmů. Svépomocné skupiny mohou být jednou z těchto aktivit, které přispívají rodinám a mladistvým. (Duková 2013, s. 230)

4 Etické hledisko

V oblasti sociální práce v rámci svépomocných skupin pro mladistvé se otevírají různorodá etická dilemata, která mohou výrazně ovlivnit podobu a účinnost poskytované podpory. Tato dilemata vznikají, když sociální pracovník čelí dvěma či více rovnocenným, avšak nevhodným možnostem, které zahrnují střet morálních principů. V takových situacích není jednoznačné, které rozhodnutí je morálně přijatelnější. Sociální pracovník se může setkat s etickými problémy, když je zřejmé, jak by měl rozhodnout, avšak takové rozhodnutí odporuje jeho vlastním osobním přesvědčením. (Banksová in Matoušek 2003, s. 24)

Etika v sociální práci hraje důležitou roli. Definiuje osobní odpovědnost jak sociálního pracovníka, tak klienta, a reflektuje etická dilemata, která mohou vzniknout. Důležitým předpokladem je schopnost sociálního pracovníka diagnostikovat a řešit specifické potřeby klienta s ohledem na jejich celkové dobro. Při této práci se od sociálního pracovníka očekává trvalá ochota konfrontovat se s morálními nejistotami. (Šrajter 2013, s. 103)

Společnost sociálních pracovníků se opírá o společné hodnoty, jež jsou zakotveny v etickém kodexu. V kontextu sociální práce hrají tyto hodnoty roli z mnoha aspektů. Nejenže definují povahu tohoto povolání a charakter vztahů mezi pracovníkem a klientem, ale také určují vztah mezi kolegy a širší společností. Tyto hodnoty formulují rovněž strategie, které sociální pracovníci používají, a jsou nepostradatelné při řešení etických dilemat. Principy práce s klienty jsou zakořeněné v těchto sdílených hodnotách (Matoušek 2013, s. 32)

Podle etického kodexu sociálních pracovníků České republiky spočívá sociální práce na základech lidské důstojnosti, podporování sociální změny, dosahování sociální rovnosti a posilování mezilidských vztahů. Kodex rovněž klade důraz na dodržování pravidla mlčenlivosti a zachování diskrétnosti. Je posláním a zároveň povinností sociálního pracovníka vykonávat svou práci s pečlivostí, odpovědností a při zachování nejvyšších standardů profesionality. (Etický kodex sociálních pracovníků ČR 2017, [online])

Práce s mladistvými ve svépomocné skupině vyžaduje dodržování GDPR, což je právní rámec ochrany osobních údajů platný v Evropské unii. GDPR definuje zpracování osobních údajů jako jakoukoli operaci nebo soubor operací, které se týkají osobních údajů, a to jak s použitím automatizovaných prostředků, tak bez nich, například shromažďování nebo zaznamenávání údajů. Je zásadní, abychom v rámci této práce s mladistvými dbali na respektování jejich

soukromí a práv týkajících se jejich osobních údajů v souladu s GDPR. (Nezmar 2017, s. 82, 108)

Ve svépomocných skupinách pro mladistvé může vzniknout dilema mezi zachováním důvěrnosti a sdílením informací s ostatními profesionály a organizacemi. Sociální pracovník musí chránit důvěrnost členů skupiny, zatímco zároveň spolupracuje s dalšími aktéry. Například, když mladá dívka ve skupině sdělí informace o domácím násilí, vzniká etické dilema ohledně sdílení těchto citlivých informací s ostatními. Povinnost chránit důvěrnost koliduje s potřebou spolupráce pro adekvátní podporu a získání zdrojů.

Sociální pracovník, který má pevné základy v oblasti etických teorií, je schopen zkoumat etický problém nebo dilema z různých perspektiv. Tato znalost mu umožňuje přemýšlet o více možnostech řešení a jeho rozhodnutí jsou také zodpovědnější, protože jsou založena na komplexním posouzení dané situace. Tímto způsobem také efektivněji zohledňuje základní hodnoty a normy profese, které jsou pevně spojeny s etickými teoriemi. (Matoušek 2013, s. 32)

V dilematu ohledně sdílení informací u mladé dívky ve svépomocné skupině lze z utilitaristické perspektivy provést etickou reflexi. Sociální pracovník by měl zvážit, zda sdílení informací s dalšími profesionály přinese větší prospěch a adekvátní podporu pro mladou dívku. Pokud je pravděpodobné, že spolupráce zlepší situaci a minimalizuje utrpení, může být toto rozhodnutí v souladu s principy utilitarismu. Naopak by měl zvážit, zda by sdílení mohlo narušit důvěrnost a pohodu mladé dívky a zvýšit utrpení. Celkově by se měl snažit maximalizovat celkové blaho skupiny při minimalizaci možných negativních důsledků sdílení informací.

V přemýšlení nad dilematem týkajícím se sdílení informací o náročné rodinné situaci mladé dívky ve svépomocné skupině z hlediska hédonismu, sociální pracovník zkoumá, zda zapojení dalších profesionálů přinese dívce více radosti a štěstí. Zároveň se snaží minimalizovat negativní důsledky sdílení informací a ochránit ji před možným psychickým či emocionálním stresem. Takto se otázka etické reflexe klade na to, jak nejlépe maximalizovat celkovou radost dívky v rámci svépomocné podpory a zároveň minimalizovat potenciální nepříjemné důsledky spojené se sdílením citlivých informací.

5 Legislativní zakotvení

Svépomocné skupiny v České republice stále představují nedostatečně využívaný zdroj podpory. Jejich vývoj započal koncem 60. let dvacátého století v reakci na politickou situaci a tradiční přístup v psychiatrické péči. V současnosti se tato metoda svépomocných skupin stále častěji uplatňuje zejména prostřednictvím občanských sdružení, která se zaměřují na konkrétní problémy a potřeby. (Koudelková in Matoušek 2013, s. 440) Navzdory rostoucí popularitě svépomocných skupin v České republice, kde neexistuje v české legislativě oficiální ustanovení, které by tyto skupiny upravovalo nebo zmínilo.

Svépomocné nebo podpůrné skupiny pro děti a mladistvé mohou být poskytovány v rámci pověření k sociálně-právní ochraně dětí, jak je definováno v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon stanovuje různé typy zařízení sociálně-právní ochrany, včetně zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně-výchovné činnosti, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a výchovně-rekreační tábory pro děti. (Zákon č. 359, § 39 [online]) Podporu ve formě svépomocných skupin řadíme do zařízení sociálně výchovné činnosti. Tyto zařízení jsou zaměřena na děti a mladistvé a poskytují programy zaměřené na rozvoj sociálních dovedností, výchovné aktivity a využití volného času. (Zákon č. 359, § 41 [online])

Je nezbytné, aby osoba, která vede svépomocnou skupinu pro mladistvé, ať už je označována jako lektor, moderátor nebo facilitátor, splňovala určité kvalifikační předpoklady. Tato osoba by měla mít odbornou způsobilost pro výkon sociálně-právní ochrany dětí v souladu s pověřením dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Při práci s mladistvými ve svépomocné skupině je zásadní disponovat znalostmi v oblasti zachování mlčenlivosti. Zaměstnanci sociálních služeb jsou totiž povinni chránit důvěrnost informací týkajících se osob, jimž poskytují sociální služby či příspěvek, které se během své práce dozví. Tato povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení pracovního vztahu. (Zákon č. 108, § 100 [online])

Nicméně podle zákona o sociálních službách mají sociální pracovníci také povinnost sdělovat údaje orgánům sociálně-právní ochrany dětí, pokud jsou k tomu žádáni písemně a pokud je to nezbytné pro poskytnutí sociální ochrany. (Zákon č. 108, § 100a [online])

Lektor svépomocné skupiny má zásadní povinnosti ohledně sdílení informací. Pokud má podezření na akutní ohrožení klienta, musí neprodleně informovat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo Policii ČR. Dále musí informovat tento orgán v případě podezření na porušení povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti nebo na spáchání trestného činu, pokud klient ohrožuje sám sebe nebo své okolí, je ohrožen násilím mezi rodiči nebo jinými osobami zodpovědnými za jeho výchovu, nebo pokud je žadatelem o mezinárodní ochranu, azylantem či osobou s doplňkovou ochranou, která se nachází na území ČR bez doprovodu rodičů nebo jiných zodpovědných osob. (Zákon č. 359, § 6 [online])

Orgán sociálně-právní ochrany dětí může rodičům nařídit povinnost využít odbornou pomoc, pokud se nezajistila dítěti potřebná poradenská podpora a rodiče nejsou schopni sami řešit problémy spojené s výchovou bez odborného poradenství. (Zákon č. 359, § 12 [online])

Dále může Orgán sociálně-právní ochrany dětí nařizovat výchovné opatření, které může zahrnovat napomenutí, stanovení dohledu nad dítětem nebo nařízení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc dítěti nebo jeho rodičům. (Zákon č. 359, § 13 [online]) Pokud je to v zájmu dítěte a stávající výchovná opatření nepřinášejí požadované výsledky, soud může rozhodnout o dočasném odejmutí dítěte z péče rodičů. V případě, že není možné zabezpečit dítě potřebnou ochranu a pomoc prostřednictvím jiných výchovných opatření a zároveň není možné zajistit péči o dítě náhradní rodinnou péčí, soud může rozhodnout o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (Zákon č. 359, § 13a [online])

Ochrana dítěte, které překračuje rámec pouhé sociálně-právní ochrany, zahrnuje ochranu velmi širokého spektra jeho práv a oprávněných zájmů. Tato ochrana je proto zahrnuta do různých právních odvětví a právních předpisů. Ochrana dítěte a zabezpečení jeho práv je reflektováno v různých právních předpisech rodinného práva, sociálních služeb, školství, zdravotnictví, daňového práva, občanského práva a trestního práva. (MPSV, [online])

Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte, přijaté v roce 1989, zdůrazňují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro prosperitu a rozvoj všech jejích členů, především dětí. Tyto dokumenty uznávají, že děti mají nárok na nezbytnou ochranu a podporu, která jim umožní plně naplnit svou roli ve společnosti. Podle těchto mezinárodních dohod má dítě zajištěnou ochranu jak před narozením, tak i po narození, s ohledem na jeho fyzickou i psychickou nezralost. (MPSV, [online])

6 Analýza potřebnosti projektu

V této kapitole se budu věnovat analýze potřebnosti projektu s názvem "Role doprovázejících organizací při podpoře činnosti svépomocných skupin" v kontextu daného problému. Tento projekt je vypracován pro obecně prospěšnou společnost SPOLEČNĚ-JEKHETANE. Přesněji pro sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi s názvem KLUB-KO. Tato služba je poskytovaná na území města Šumperk a na Šumpersku.

Prvním krokem této analýzy bude identifikace příčin problému, které ovlivňují danou cílovou skupinu. Zahrnu také i příklady úspěšných řešení podobných problémů, jak v České republice, tak v zahraničí. V následující části popíšu základní informace o cílové skupině mladistvých ve věku 12–15 let, s ohledem na řešenou problematiku, abychom lépe pochopili rozsah jejich potřeb. Dále se zaměřím na metody získání potřebných dat a na vyhodnocení výchozího stavu, s cílem dosáhnout co nejobjektivnějšího zhodnocení aktuální situace.

Na závěr mé analýzy se budu věnovat specifikům jednotlivých stakeholderů a jejich rolím v rámci řešení dané problematiky. Konkrétně budu zkoumat ostatní subjekty zapojené do projektu mimo cílovou skupinu a detailně popíšu jejich úlohu a specifika v kontextu této problematiky.

6.1 Základní informace o velikosti a případných specifikách cílové skupiny vzhledem k řešenému problému

Velikost cílové skupiny

Primární cílovou skupinou projektu jsou mladiství ve věku od 12 do 15 let. Pracovníci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO pracovali s celkovým počtem 47 rodin, v nichž je celkem 177 dětí. (Balabánová, o. p. s. 2022, s. 40, [online])

Tento projekt zaměřený na vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let má za cíl zapojit a podpořit 12 účastníků. Pro dosažení tohoto cíle je nutné identifikovat a oslovit alespoň 20 potenciálních členů této skupiny.

Specifika cílové skupiny

Tito mladí jedinci pochází z klientských rodin sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, kteří čelí různým sociálním a ekonomickým výzvám a rizik. Selhávání rodiny v plnění

základních funkcí vystavuje tyto mladé jedince situacím, které přesahují jejich schopnosti přizpůsobit se a zvládnout tyto situace. Matoušek popisuje, že mladý člověk může vykazovat zvýšenou zranitelnost, a to jak vůči sobě samému, když se dopouští sebepoškozujícího chování, tak i vůči ostatním lidem či společenským zájmům. (Matoušek 2015, s. 268)

Odborníci a specializované organizace, které pracují s dětmi a mládeží v Šumperku uvádí, že specifickým rysem této cílové skupiny je častý výskyt stresu, neboť mladistvým často chybí vhodné mechanismy pro zvládání stresových situací, což je činí zvláště zranitelnými během stresujících období. Mladí lidé potřebují pocit stability a pravidelnosti, který jim často chybí. Je pro ně důležité mít kolem sebe přátele, kvalitně trávit volný čas, dodržovat pravidelný režim doma, a především získávat psychickou podporu od svých blízkých. Nedostatek uspokojení těchto potřeb často vede k dlouhodobému stresu, úzkostným stavům, depresi a zvýšené agresivitě. (Karkošová 2022, s. 15, [online])

6.2 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu

V období mezi 12 a 15 lety mladiství čelí častým a složitým konfliktům jak ve svém osobním životě, tak v rámci rodiny, což má značný negativní dopad na jejich duševní a emocionální pohodu. Tato období jsou často poznamenána rozvody rodičů a častými spory v rodině, což vede k nedostatečnému pocitu bezpečí a lásky u mladistvých. Tyto konflikty mohou vyústit v nízké sebevědomí, nejistotu ve vztazích a potíže při řešení životních problémů. Nepoměr ve funkci rodiny klade děti do situací, které přesahují jejich schopnosti přizpůsobit se. Tato dysfunkce je často pozorovatelná v domácnostech, kde jeden nebo oba rodiče nejsou schopni plnit své rodičovské povinnosti. Tento stav může být způsoben různými faktory, jako jsou mladí rodiče, jedno rodičovské domácnosti, rozvod, závažné zdravotní problémy nebo závislost na alkoholu či jiných látkách. Všechny tyto okolnosti přispívají k nedostatečné péči o děti, narušení rodinných vazeb a emocionální nestabilitě, což má významný vliv na psychický a sociální rozvoj dítěte. Někteří mladiství se v důsledku těchto obtíží uchylují k nezdravým způsobům zvládání, jako je užívání alkoholu nebo drog, což může zhoršovat jejich situaci a vést k dalším komplikacím ve vývoji a adaptaci na prostředí. Je tedy klíčové porozumět těmto problémům a poskytnout odpovídající podporu a intervenční opatření, která by mohla pomoci mladistvým a jejich rodinám v jejich obtížné situaci. (Matoušek 2015, s. 267)

Značný vliv na chování mládeže má také i vrstevnická skupina. Pro mládež z rizikových nebo dysfunkčních rodin může být vrstevnická skupina ještě důležitější než pro mladé lidi vyrůstající

v prostředí, kde je poskytována adekvátní rodinná podpora. U dětí, které trpí nedostatkem podpory ze strany rodiny, je pravděpodobnější, že budou hledat potřebu pozitivního uznání ze strany svých vrstevníků. V takových případech může vrstevnická skupina mít značný vliv na chování těchto mladistvých a může být i prostředkem, jakým jsou podněcováni k rizikovým chováním a špatným rozhodnutím. (Matoušek, Kroftová 2011, s. 83)

Ti, kteří se ocitnou v prostřední rozsáhlých konfliktů, hledají únikové mechanismy, které mohou vést k rizikovému chování a škodlivým zvyklostem. V dnešní době se mezi nejčastější formy rizikového chování řadí:

1. Agresivní chování (šikana, vandalismus, násilí)
2. Záškoláctví
3. Závislostní chování, užívání návykových látek (alkohol, nikotin, ilegální drogy)
4. Sexuální rizikové chování (promiskuita, nechráněný pohlavní styk, předčasné rodičovství)
5. Rizikové sporty (adrenalinové sporty)
6. Spektrum poruch příjmu potravy (MŠMT 2017, [online])

Svépomocné skupiny mohou mít významný vliv a účinnost na mladistvé, jak potvrzuje výzkum zaměřený na jejich zkušenosti a vnímání. Tento výzkum zjišťuje, že svépomocné skupiny mají značný dopad na sociální interakce a psychický vývoj mladých lidí. Jedním z hlavních zjištění je, že sociální podpora ze strany členů skupiny, hraje významnou roli v podpoře mladých lidí. Tato podpora zahrnuje projevy empatie, péče a pomoc při překonávání obtíží. Klíčové pro mladistvé je také vnímání sounáležitosti a pocitu spojení s ostatními členy skupiny. V rámci skupinového kontextu je důležitým faktorem vytváření podpůrného prostředí schopnost sdílet své pocity a myšlenky, což přináší členům skupiny pocit naděje. Vzdělávání se prostřednictvím sdílení zkušeností a navzájem se podporující atmosféry má rovněž pozitivní dopady na mladistvé. Další aspekty, jako je propojenost a pocit normálnosti, jsou klíčové pro rozvoj důvěry ve vztazích a pro pocit přijetí. V neposlední řadě je důležité také vytvoření pocitu bezpečí a důvěry na setkáních, které mladým lidem umožní otevřeně komunikovat a sdílet své problémy. Tato podpora mimo formální kontext skupiny je pro mladistvé klíčová, protože jim poskytuje přístup k podpoře i mimo běžné setkání. Celkově lze říct, že skupiny poskytují mladým lidem důležitý sociální rámec, ve kterém mohou rozvíjet své schopnosti, získávat

podporu a zvládat náročné situace, se kterými se mladiství potýkají. (Hannes K., Decuypere S., Kennes E., Lammens J, Bekkering G. 2017, [online])

6.3 Příklady řešení dané problematiky

V České republice existuje řada sociálních služeb, které poskytují podporu různým skupinám obyvatel, ale svépomocné skupiny pro mladistvé v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou zatím stále málo rozšířenou a známou formou podpory. Rozšíření svépomocných skupin pro mladistvé by mohlo být efektivním krokem směrem k posílení podpory mladých lidí v České republice.

Během průzkumu a práce na mém projektu jsem identifikovala nedostatek relevantních informací a zdrojů týkajících se svépomocných skupin v České republice. Konkrétně jsem zjistila, že na internetu není k dispozici žádný oficiální seznam nebo registr těchto skupin. Tento nedostatek informací považuji za významné úskalí, které může mít negativní dopad na efektivitu a dostupnost těchto zdrojů podpory. V průběhu mého průzkumu jsem identifikovala zajímavý příklad dobré praxe v oblasti podpory mladistvých v České republice. Jedná se o organizaci Proxima Sociale.

Proxima Sociale

V rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nazvané "Podpora rodiny", obecně prospěšná organizace Proxima Sociale provozuje podpůrné skupiny zaměřené na děti a mládež. Tato služba zahrnuje dvě skupiny, které jsou diferenciovány podle věkových kategorií: jedna pro mladší děti ve věku 6 až 11 let a druhá pro starší mládež ve věku 12 až 16 let. Skupiny probíhají v ambulantní a výjezdové formě. Cílovou skupinou těchto podpůrných skupin jsou především děti, které vyrůstají v náhradní rodinné péči, rodiny v péči organizací sociálně-právní ochrany dětí a mládeže (OSPOD) a také rodiny, které již využívají služby "Podpora rodiny". Skupiny poskytují podporu a poradenství v preventivní, podpůrné, edukativní a poradenské rovině, s cílem zlepšit životní situaci dětí a mládeže v rámci jejich rodinného prostředí. (Proxima Sociale, o.p.s., [online])

Při práci na mém projektu jsem oslovila organizaci Proxima Sociale s cílem získat více informací o fungování podpůrné skupiny pro starší mládež. S velkou ochotou mi byla nabídnuta možnost konzultace se sociální pracovnící a lektorkou podpůrné skupiny. Díky této spolupráci jsem získala hlubší vhled a představu o fungování podpůrné skupiny v rámci sociálně

aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Dozvěděla jsem se informace o struktuře setkání skupiny, která témata jsou v rámci skupiny nejčastěji diskutována a řešena. Dále jsem se seznámila s přístupem, jakým lektorky pracují s mladými účastníky skupiny a také i jaké vliv má účast v této skupině na mladistvé. Tato spolupráce ukázala, že svépomocné skupiny pro mladistvé jsou efektivní a smysluplné. Taktéž ukázala, jak doprovázející organizace může aktivně přispět a podpořit tyto skupiny ve své činnosti.

Mind in Somerset

Organizace Mind in Somerset představuje vynikající příklad nezávislé charitativní organizace zaměřené na podporu duševního zdraví v britském prostředí. Jejich úsilí směřuje k poskytování podpory mladým lidem prostřednictvím peer podpůrných skupin, které jim umožní setkávat se s ostatními vrstevníky, kteří čelí podobným výzvám. Tyto skupiny jsou vedeny týmem zkušených zaměstnanců a dobrovolníků, kteří mohou mladým účastníkům nabídnout inspirativní příklad a pomocné strategie. Hlavním cílem těchto skupin je poskytnout prostor pro otevřenou diskusi a sdílení zkušeností, přičemž zároveň umožňují rozvoj sebedůvěry a získávání užitečných nástrojů pro zlepšení duševního zdraví. (Mind in Somerset, [online])

Mind in Somerset diferencuje své podpůrné skupiny podle věkových kategorií, zaměřujíc se jednak na mladistvé ve věku od 11 do 18 let a jednak na mladé dospělé ve věku od 18 do 24 let. Tato diferenciací umožňuje přizpůsobit obsah a přístup podle individuálních potřeb a vývojových fází účastníků. Skupiny podpory Youth Matters poskytují prostor pro osobní setkávání, ale také využívají online platformy, což je v České republice méně rozšířená praxe. Tato kombinace off-line a on-line možností může být velmi účinná v dosahování a podpoře mladých lidí. (Mind in Somerset, [online])

6.4 Popis získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu

Během průzkumu problematiky svépomocných skupin jsem aktivně vyhledávala online informace, abych získala komplexní povědomí o této oblasti. Provedla jsem rozsáhlé hledání na různých online platformách, abych identifikovala relevantní zdroje informací. Při online vyhledávání jsem se především zaměřila na existující organizace v České republice, které řeší problematiku svépomocných a podpůrných skupin pro mladistvé. Součástí vyhledávání bylo také prozkoumání zahraničních zdrojů, které se věnují oblasti podpory mladistvých prostřednictvím svépomocných skupin.

V průběhu mého zkoumání svépomocných skupin jsem se aktivně obracela k vědeckým článkům a výzkumům publikovaným v zahraničí. Měla jsem zájem o informace poskytované prostřednictvím databází jako Google Scholar, Ebsco a ProQuest. Současně jsem pracovala také i s českými knižními publikacemi.

Kontaktovala jsem organizaci Proxima Sociale poskytující podpůrnou skupinu pro mladistvé, abych získala potřebné informace. Tímto krokem jsem se snažila doplnit získané online zdroje a praktické a aktuální poznatky. Tato kombinace mi poskytla komplexní přehled o problematice svépomocných skupiny pro mladistvé.

Pro vyhodnocení výchozího stavu jsem zvolila SWOT analýzu organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s. Byly identifikovány silné stránky této organizace, jakož i slabé stránky, které by mohly být posíleny. Kromě toho byly zhodnoceny příležitosti, které mohou přinést nové možnosti rozvoje, a hrozby, které by mohly ohrozit úspěch projektu.

Silné stránky	Slabé stránky
Spolehlivý poskytovatel sociálních služeb na území obce s rozšířenou působností Šumperk. (Občanská poradna, Terénní programy, KLUB-KO sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi)	Nízký zájem o svépomocné skupiny z důvodu nedostatečné informovanosti o této formě podpory.
Tým zkušených sociálních pracovníků s odbornými znalostmi v oblasti sociální práce a péče o rodiny.	Nedostatečná dostupnost sociálních služeb v určitých lokalitách.
Dobré vztahy s místní komunitou a dalšími organizacemi, institucemi.	Nízká informovanost o sociálních službách.
Flexibilní a přizpůsobivá povaha služby, která umožňuje reagovat na individuální potřeby rodin.	Omezené zkušenosti s provozováním svépomocné skupiny pro mladistvé.
Zkušený tým v oblasti práce s mládeží.	
Kvalitní a vhodné prostory pro poskytování služeb. Snadná dostupnost služby.	
Příležitosti	Hrozby
Nové pracovní příležitosti lektora svépomocné skupiny a asistenta lektora.	Nízké zapojení mladistvých ve svépomocné skupině. Nízká motivace nebo zájem o účast.
Nově vznikající forma podpory pro mladistvé.	Nedostatečné povědomí o svépomocné skupině.
Získání vyškoleného lektora pro svépomocné skupiny.	Nedostatek školení a znalostí u lektora svépomocné skupiny.
Rozvoj dovedností pro mladistvé. Posílení sebevědomí a sebeúcty, podpora sociální integrace	Nedostatek finančních prostředků.

Závěr SWOT analýzy naznačuje, že SPOLEČNĚ-JEKHETANE je vhodnou doprovázející organizací pro vznik svépomocné skupiny. Zároveň je důležité, aby organizace využila identifikované příležitosti pro další rozvoj a aktivně pracovala na eliminaci hrozeb, který by mohly ovlivnit úspěch projektu. Tímto přístupem může tato doprovázející organizace plně využít svůj potenciál a posílit svou roli jako doprovázející organizace pro vznik a podporu svépomocných skupin, což přinese prospěch jak rodinám s dětmi, tak i mladistvým a dalším subjektům.

6.5 Specifikace stakeholderů

Na základě analýzy potřebnosti vznikne návrh projektu, jehož hlavním cílem je poskytnout podporu mladistvým ve věku od 12 do 15 let. Centrální roli v tomto projektu hrají právě mladiství sami, kteří jsou aktivními účastníky a primárními příjemci této podpory. Vedle nich budou do realizace projektu zapojeny také další subjekty. V následující části budou tyto stakeholdery podrobněji specifikovány.

Rodina

Rodiče mladistvých, kteří jsou součástí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, představují specifickou a citlivou skupinu stakeholderů. Jejich účast a podpora mohou být ovlivněny různými faktory, jako jsou finanční obtíže, nedostatek dostupných zdrojů, sociální izolace nebo nedostatek důvěry v instituce. Tito rodiče mohou mít často omezené zkušenosti s podobnými projekty a mohou pociťovat nedostatek sebedůvěry v jejich schopnosti podporovat své děti.

Zaměstnanci organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o. p. s.

Zaměstnanci hrají klíčovou roli v přípravě a realizaci projektu. Zaměstnanci jsou odpovědní za plánování, implementaci a monitorování projektových aktivit. Jejich úkolem je pečlivě plánovat jednotlivé aktivity projektu, které odpovídají potřebám cílové skupiny. Je také možné, že sociální pracovník, který je součástí týmu zaměstnanců sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO, zastává roli lektora této skupiny.

Vzdělávací instituce

Stakeholderem vzdělávací instituce v projektu sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi je škola či vzdělávací zařízení, které se zaměřuje na vzdělávání mladistvých. Zaměstnanci těchto institucí mají zájem o celkový rozvoj a bezpečnost svých studentů, mohou být znepokojeni možným vlivem rizikového chování na své studenty a mají zájem o prevenci a podporu programů, které zlepšují chování mladistvých.

Poskytovatelé sociálních služeb

Spolupráce s dalšími organizacemi může také pomoci rozšířit dosah projektu a zapojit více mladistvých. Tato spolupráce může být pro projekt velmi prospěšná, jelikož může poskytnout rozšíření dosahu, sílení zdrojů a komplexní podporu pro cílovou skupinu.

6.6 Závěr

Závěrem analýzy potřeby jsem dospěla k závěru, že projekt zaměřený na podporu mladistvých prostřednictvím svépomocných skupiny představuje potencionálně účinný nástroj v řešení aktuálních výzev, kterým tato specifická skupina čelí.

Identifikovala jsem klíčové faktory, které ovlivňují potřeby mladých jedinců, mezi něž patří rozpad rodiny, nedostatek podpory a stability v jejich životě a riziko různých problematických chování. Zároveň jsem prezentovala příklady úspěšných iniciativ, jako jsou podpůrné skupiny organizace Proxima Sociale a Mind in Somerset, které ukazují efektivitu podobných projektů v poskytování podpory mladým lidem.

Na závěr této analýzy docházím k závěru, že svépomocné skupiny pro mladistvé v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou v České republice stále málo rozšířené a známé. Jednotlivé části této kapitoly mi umožnily získat důkladný náhled na téma. Zásadním faktorem této analýzy byla spolupráce s organizací Proxima Sociale, která mi poskytla cenné informace a praktické znalosti. Tato spolupráce mě inspirovala a pomohla mi lépe nastavit další kroky v projektu.

7 Projekt

Název projektu:

Role doprovázejících organizací při podpoře činnosti svépomocných skupin

7.1 Cíle projektu

Hlavním cílem celého projektu je předcházet rizikovému chování u osob navštěvující svépomocnou skupinu v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Cíl zahrnuje vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let v rámci sociální aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO v Šumperku. Součástí cíle je také vytvoření a implementace preventivního programu skupiny zaměřeného na nejčastější témata a problémy, které se týkají této věkové skupiny.

Cíl projektu dle metody SMART:

Metoda	Vysvětlení písmen	Popis
S	Specifický	Vytvořit a implementovat svépomocnou skupinu pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO.
M	Měřitelný	Založení svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let v rámci sociálně aktivizační služby KLUB-KO do konce roku 2024 zahrnuje identifikaci a oslovení nejméně 20 potenciálních členů, registraci 12 účastníků, určení 2 lektorů a zajištění vhodného prostoru. Doprovázející organizace KLUB-KO hraje klíčovou roli při dosahování těchto cílů, poskytujíc nezbytnou podporu a řízení pro úspěšné založení skupiny.

A	Dosažitelný	Dosažitelnost vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé lze potvrdit existencí již existujících svépomocných skupin pro mladistvé. Příkladem dobré praxe je doprovázející organizace Proxima Sociale, která úspěšně provozuje podpůrné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 16 let v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi pod názvem "Podpora rodiny". Tento fakt naznačuje, že je možné úspěšně implementovat podobný projekt i v našem regionu.
R	Relevantní	Zvolený cíl založení svépomocné skupiny pro mladistvé je relevantní, jak bylo vyhodnoceno v kapitole Analýza potřebnosti. Tento projekt má také širší význam, neboť může sloužit jako cenný zdroj pro další sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které uvažují o založení podobné svépomocné skupiny pro mladistvé.
T	Časově omezený	Založení svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let v rámci sociálně aktivizační služby KLUB-KO v Šumperku a první setkání skupiny budou realizovány do konce roku 2024.

Tabulka 3: Cíle projektu dle metody SMART, zdroj: vlastní tvorba

7.2 Základní údaje – realizátor projektu

Název realizátora projektu: SPOLEČNĚ JEKHETANE, o. p. s.

Sídlo: U Tiskárny 515/3, 702 Ostrava-Přívoz

Statutární zástupce/ředitel: Mgr. Helena Balabánová

Projekt je navržen pro obecně prospěšnou organizaci SPOLEČNĚ-JEKHETANE. Organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE je evidovaná jako obecně prospěšná společnost podle zákona 248/1995 Sb. Zákon o obecně prospěšných společnostech. Od svého založení v roce 1998

působí organizace na území statutárního města Ostravy a od roku 2008 také na území obce s rozšířenou působností Šumperk. Posláním organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE je usilovat o rovné šance pro romskou menšinu v majoritní společnosti

Konkrétněji je projekt určen pro sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi KLUB–KO v Šumperku. Tato služba je poskytována v souladu s ustanovením § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Cílem služby je podpora zdravého vývoje dětí v rodinách schopných aktivně řešit své problémy. KLUB-KO se snaží posilovat rodinné vztahy, zvyšovat rodičovské dovednosti, podporovat vzdělávání dětí a poskytovat doprovod při řešení osobních záležitostí uživatelů. (SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o. p. s., [online])

7.3 Analýza cílové skupiny

V této kapitole identifikuji hlavní skupiny lidí, kteří jsou přímo či nepřímo ovlivněni projektem. V první části se zaměřím na přímou cílovou skupinu, kterou tvoří mladiství ve věku od 12 do 15 let. Dále se budu soustředit na nepřímou cílovou skupinu, která zahrnuje širší spektrum subjektů.

7.3.1 Přímá cílová skupina

Přímou cílovou skupinou projektu „Role doprovázejících organizací při podpoře činnosti svépomocných skupin“ jsou mladiství ve věku od 12 do 15 let, kteří se budou aktivně účastnit v rámci svépomocné skupiny. Tito mladí jedinci tvoří důležitou skupinu účastníků, kteří využívají prostředí svépomocné skupiny jako místo vzájemné podpory, sdílení životních zkušeností a společného řešení výzev, kterým čelí ve svém mladistvém věku. Projekt by mohl poskytnout podporu až 12 mladistvým v rámci svépomocné skupiny.

7.3.2 Nepřímá cílová skupina

Projektové aktivity budou mít vliv na různé subjekty, zahrnující doprovázející organizaci, rodiny a rodiče mladistvých a lektori svépomocné skupiny.

V rámci tohoto projektu je zdůrazněna klíčová role **doprovázející organizace**, jako je obecně prospěšná organizace **SPOLEČNĚ-JEKHETANE**, při podpoře činnosti svépomocných skupin. Doprovázející organizace se stává nepřímou cílovou skupinou projektu, neboť její angažovanost a podpora jsou zásadní pro efektivní fungování svépomocné skupiny.

Zaměstnanci této organizace mohou díky své roli aktivně rozvíjet své dovednosti a kompetence v oblasti podpory mladých lidí, což má potenciál vést k významnému zlepšení kvality poskytovaných služeb.

Další důležitou součástí nepřímé cílové skupiny jsou **rodiny a rodiče mladistvých**. Jejich aktivní zapojení je klíčové pro poskytování podpory a péče mladému jedinci. Soudržnost v rodině má zásadní vliv na dosažení optimálního fungování rodinného prostředí. To zahrnuje schopnost efektivně zvládat náročné životní situace či stresové události a adaptovat se na změny v životě rodiny. Tímto způsobem rodiny mohou vytvářet prostředí, které podporuje zdravý rozvoj mladých lidí a pomáhá jim úspěšně se vyrovnávat se životními výzvami. (Sobotková 2012, s. 77)

Lektoři svépomocných skupin představují další důležitou část nepřímé cílové skupiny. Jsou to lidé, kteří vedou skupiny, kde se sdružují jednotlivci s podobnými zájmy nebo problémy a vzájemně si poskytují podporu a pomoc. Pro lektory je důležité mít vhodné znalosti a dovednosti pro efektivní vedení skupiny a poskytování podpory členům. Dále je důležité, aby lektoři úzce spolupracovali s klíčovými pracovníky rodin. Během průběhu svépomocné skupiny může lektor skrze tyto klíčové pracovníky získávat zpětnou vazbu od rodin ohledně spokojenosti s průběhem setkání. Svépomocnou skupinu vedou obvykle dva pracovníci – jeden lektor a jeden asistent lektora. Lektor bývá často sociální pracovník, zatímco asistent lektora může být také sociální pracovník nebo pracovník v oblasti sociálních služeb. Takové rozdělení rolí umožňuje efektivní fungování skupiny a poskytování individuální podpory účastníkům. Rovněž je důležité zdůraznit vliv projektu na lektory svépomocných skupin pro mladistvé. Díky projektovým aktivitám získají nové nástroje a dovednosti pro efektivní vedení skupiny a komunikaci s účastníky. To nejenže posiluje jejich profesní profil, ale také přispívá k lepšímu fungování celého programu podpory mladých lidí. (Semerádová a Černá 2013, s. 7)

8 Klíčové aktivity

Následující kapitola se zaměřuje na klíčové aktivity projektu nezbytné pro vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tato kapitola zahrnuje popis těchto aktivit, indikátory splnění a identifikaci předpokládaných rizik. Pro přehlednost jsou tyto aktivity rozděleny do čtyř hlavních okruhů, jehož schéma je znázorněno níže do tabulky.

Aktivita	Stručné vysvětlení	Indikátor splnění	Předpokládané riziko
Zřízení prostoru pro setkávání			
Identifikace vhodného prostoru.	Zajištění vhodného místa pro pravidelné setkávání skupiny.	Svépomocná skupina má stanovené místo pro setkávání.	Nedostatečná dostupnost vhodného místa pro skupinu.
Zajištění potřebného vybavení.	Zajištění potřebného vybavení pro pohodlné fungování skupiny.	Svépomocná skupina má vybavený prostor pro konání svépomocné skupiny.	Nedostatečné vybavení prostoru, což může ovlivnit komfort účastníků.
Stanovení charakteru skupiny			
Plánování pravidelnosti a trvání setkání.	Plánování, jak často a jak dlouho se bude skupina setkávat.	Vytvořený harmonogram setkávání s jasnými termíny a délkou každého setkání.	Nemožnost nalezení vhodného časového slotu pro setkávání.
Vytvoření ucelené struktury setkávání.	Navržení průběhu setkání, včetně úvodních, hlavních a závěrečných částí.	Stanovená struktura setkání.	Nedostatečná aktivní účast členů.

Identifikace klíčových zásad a pravidel.	Stanovení základních pravidel.	Vytvořený seznam klíčových pravidel.	Nepřesně definovaná pravidla.
Personální zabezpečení			
Výběr a nábor lektorů.	Identifikace vhodných osob pro pozici lektora ve svépomocné skupině.	Zajištění dvou lektorů svépomocné skupiny.	Nedostatek vhodných kandidátů pro pozici lektora a asistenta svépomocné skupiny.
Schválení a zaškolení lektorů.	Provést schválení lektorů pro práci ve svépomocné skupině a zaškolení lektorů.	Provedení zaškolení lektorů.	Nedostatečná kvalifikace lektorů.
Nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny			
Identifikace a pozvání vhodných mladistvých k účasti ve svépomocné skupině.	Oslovení potencionálních členů s informacemi o účelu a přínosech svépomocné skupiny.	Počet oslovených mladistvých alespoň 20.	Nedostatek zájmu potencionálních členů.
Zajištění vyplnění přihlášky s podpisem zákonného zástupce.	Registrace účastníků do svépomocné skupiny.	Zajištění 12 vyplněných přihlášek s podpisem zákonného zástupce.	Neúplné vyplnění přihlášky, což může zpomalit proces registrace.
Vytvoření evidence účastníků a zájemců.	Vytvoření evidence účastníků a zájemců o účast ve skupině.	Vytvoření elektronické evidence s registrovanými členy.	Nedostatečná aktualizace evidence.
Realizace a evaluace programu			

Uskutečnit 20 setkání skupiny.	Pravidelné setkávání s účastníky skupiny.	Dokončení a úspěšné uskutečnění 20 plánovaných setkání skupiny.	Nedostatečné pokrytí témat nebo neuspokojení potřeb účastníků.
Realizace programu prevence sociálních problémů.	Vytvořený program zaměřený na prevenci.	Uskutečnění programu pro prevenci.	Nízký zájem o účast na preventivním programu.
Evaluace svépomocné skupiny.	Zhodnocení účinnosti a efektivity programu.	Závěrečná evaluační zpráva.	Omezená účast při evaluaci.

Tabulka 4: Klíčové aktivity, zdroj: vlastní tvorba

8.1 Zřízení prostoru pro setkávání

Aktivita: Identifikace vhodného prostoru

Pro účely setkávání svépomocné skupiny je nezbytné identifikovat vhodné místo, kde se členové budou pravidelně scházet. V rámci této aktivity je plánováno využít prostory, které nám poskytne samotná doprovodná organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE, neboť tyto prostory jsou vhodné pro realizaci svépomocné skupiny. Jsou charakterizovány velkou prostorností a snadnou adaptací na naše potřeby. Dále jsou tyto prostory dobře dostupné. Prostor, kde by se měla konat svépomocná skupina, je již uzpůsoben pro tuto činnost. V místnosti je k dispozici prostor pro sezení ve formě kruhového uspořádání, buď na židlích, nebo na koberci, což umožňuje přizpůsobení prostřední preferencím samotným mladistvým. Díky prostorné herně vybavené kobercem je možné vytvořit příjemné a přátelské prostředí pro setkávání skupiny.

Indikátor: Svépomocná skupina má stanovené místo pro setkávání

Riziko: Možnost nedostatečného zapojení a angažovanosti účastníků kvůli nedostatku stimulujících prostředí nebo monotónní atmosféry

Návrh řešení: Je možné pravidelně měnit prostředí setkání, například prostřednictvím organizace výletů nebo návštěv inspirativních míst, aby se předešlo rutině a udržel se zájem účastníků.

Aktivita: Zajištění potřebného vybavení

Zajištění potřebného vybavení je důležitým krokem při zakládání svépomocné skupiny pro mladistvé. Tato aktivita zahrnuje zajištění veškerého vybavení nezbytného pro hladký průběh setkání. Pro podporu činnosti svépomocné skupiny je vhodné zajistit přesný počet židlí pro členy skupiny, také flipchart, který umožní členům zaznamenávat své myšlenky a nápady. Pro interaktivní aktivity je připraven počítač s připojením k internetu a možnost přehrávání zvukových záznamů. Je vhodné zvážit pořízení dataprojektoru pro prezentaci materiálů, obrázků či videí, což umožňuje zvýšit interaktivní efektivitu setkávání. Samotná doprovázející organizace poskytne finanční prostředky pro zajištění potřebného vybavení.

Indikátor: Svépomocná skupina má vybavený prostor pro konání svépomocné skupiny

Riziko: Nákup vybavení, může být spojen s vysokými náklady

Návrh řešení: Pokud organizace potřebuje, lze požádat o granty nebo dotace od různých veřejných i soukromých institucí.

8.2 Stanovení charakteru skupiny

Aktivita: Plánování pravidelnosti a trvání setkání

Tato aktivita se zaměřuje na pečlivé plánování termínů a délky setkání s cílem zajistit kontinuitu a pravidelnost skupinových setkání. Zásadní je informovat mladistvé i jejich rodiče o pravidlech, z nichž jedním klíčovým pravidlem je pravidelná účast na všech setkávání. Pravidelná účast je nezbytná pro udržení kontinuity probíraných témat a pro efektivitu svépomocné skupiny pro každého jednotlivce. Skupina se bude pravidelně setkávat jednou týdně na dobu hodiny a půl v odpoledních hodinách. Před zahájením svépomocné skupiny je klíčové určit optimální časový rámec, který vyhovuje všem potencionálním členům skupiny a získat informace a jejich dostupnosti a preferencích ohledně času setkání. Tímto způsobem bude vytvořen harmonogram s konkrétními termíny a časy, který bude respektovat potřeby a preference účastníků.

Indikátor: Vytvořený harmonogram setkávání s jasnými termíny a délkou každého setkání

Riziko: Nemožnost nalezení vhodného časového slotu pro setkávání

Návrh řešení: Pro řešení rizika nemožnosti nalezení vhodného časového slotu pro setkávání je klíčové provést důkladný průzkum časových možností. Pokud se nepodaří nalézt ideální čas pro všechny účastníky, bude nutné provést prioritizaci nejběžnějších časů, které vyhovují většině účastníků.

Aktivita: Vytvoření ucelené struktury setkávání

Cílem této aktivity je vytvořit strukturu setkávání, která podporuje aktivní účast, interakci a vzájemnou podporu mezi účastníky. Před samotným začátkem je dobré upravit místnost pro setkávání, vytvořit příjemnou a podpůrnou atmosféru. Začátek každého setkání by mělo tvořit "úvodní kolečko", kde mladiství mají možnost sdílet své zážitky z minulého období, reflektovat témata z předchozího setkání nebo přinést vlastní osobní témata k diskusi během následující části setkání. Obsah úvodního kolečka má klíčový vliv na další průběh skupiny, který lektor odvozuje od témat, která jsou v tomto úvodu zmiňována. V případě, že žádný účastník nepřinese vlastní osobní témata, lektor se může obrátit na členy skupiny a zeptat se na jejich aktuální potřeby. Pokud ani tímto způsobem není zahájena diskuse, záleží na dovednostech a schopnostech lektora, jakým směrem bude skupina vedena a jaké téma bude nejvhodnější pro dané setkání. V další části setkání se skupina věnuje tématu, které bylo pro dané setkání určeno. Kromě toho je možné začlenit do programu i další aktivity, která si vyberou členové skupiny. Nicméně takovéto změny v programu je nutné prodiskutovat s lektorem. Na závěr setkání je vhodné uspořádat "závěrečné kolečko", kde účastníci sdělí své dojmy a poskytnou zpětnou vazbu z uplynulého setkání. Tato fáze umožní účastníkům vyjádřit, co se jim líbilo, co naopak nelíbilo a co by chtěli příště udělat jinak. To poskytuje cenné informace pro další plánování a zlepšení budoucích setkání.

Na vytvoření ucelené struktury se bude podílet lektor a asistent lektora svépomocné skupiny. Jejich role spočívá v tom, že budou spolupracovat na navrhování a plánování jednotlivých setkání tak, aby odpovídala potřebám a očekáváním účastníků a zároveň podporovala aktivní účast. Doprovázející organizace by měla být také zapojena do plánování těchto setkání. Doprovázející organizace má přehled o cílech a prioritách projektu, což jí umožňuje poskytnout lektorům směrnice a podporu při tvorbě struktury setkávání. Také má přímý kontakt s účastníky a může tak poskytnout cenný pohled na jejich potřeby.

Indikátor: Stanovená struktura setkání

Riziko: Nedostatečná aktivní účast členů

Návrh řešení: Pro řešení rizika nízké participace členů skupiny a zajištění vyšší míry zapojení je klíčové již v úvodním kolečku důrazně zdůraznit význam důvěry a respektu v rámci skupiny. Je nezbytné seznámit účastníky s pravidly platnými pro danou skupinu, především s pravidlem mlčenlivosti. Za účelem podpory pozitivní atmosféry lze na začátku setkání provést lehké aktivity, které napomáhají uvolnění energie ve skupině a snižují nervozitu a napětí, čímž se může stimulovat větší angažovanost účastníků v diskusi. Alternativně je možné využít různé metody komunikace, jako je skupinová diskuse, brainstorming nebo psaní na papír či využití online nástrojů, což umožňuje účastníkům vyjádřit své názory a připomínky různými způsoby, které jim nejlépe vyhovují. V případě, že některý z účastníků stále nepocítuje komfort ve sdílení svých myšlenek ve skupině, může mu být nabídnuta možnost sdělení svých úvah individuálně po skončení setkání. Tímto způsobem lze aktivně přispět k vytvoření prostředí, které podporuje otevřenou komunikaci a aktivní účast členů skupiny.

Aktivita: Identifikace klíčových pravidel

Tato aktivita se zaměřuje na identifikaci a stanovení klíčových pravidel, která budou platit po celou dobu setkávání a pro správné fungování svépomocné skupiny. Stanovení těchto pravidel je klíčové. Již před samotným začátkem setkání je důležité si tato pravidla formulovat a představit je potencionálním účastníkům, aby věděli, jaká pravidla se budou v rámci skupiny uplatňovat. Mezi důležitá pravidla patří zásada mlčenlivosti, která klade důraz na důvěrnost sdílení informací. Toto pravidlo zakazuje vynášení jakýchkoli informací ven ze skupiny. Dalším významným pravidlem je právo odmítnout účast na nějaké aktivitě. Každý účastník má právo rozhodnout se, zda se zúčastní dané činnosti, aniž by se cítil nucen. Během setkání mají účastníci také právo kdykoliv říct ne. Kromě toho je důležité, že skupina umožňuje přidávání dalších pravidel do seznamu během setkání. Tímto způsobem si účastníci mohou společně s moderátorem diskuse stanovit pravidla, která budou reflektovat jejich potřeby a přání. Seznam pravidel bude následně sepsán na velký papír a umístěn na viditelném místě pro všechny účastníky, což pomůže udržet transparentnost a dodržování stanovených pravidel ve skupinovém prostředí.

Indikátor: Vytvořený seznam klíčových pravidel

Riziko: Nedostatečné porozumění pravidlům

Návrh řešení: Pokud se objeví toto riziko, je nutné jednat pro zajištění srozumitelnosti a jasnosti. Prvním krokem je revize současných pravidel s důrazem na identifikaci potencionálně nejasných oblastí. Poté je důležité pravidla přeformulovat tak, aby byla srozumitelná pro všechny účastníky. Během této revize je užitečné vést otevřenou diskusi, kde účastníci mohou klást otázky a vyjasnit si nejasnosti. Při vysvětlování je vhodné použít konkrétní příklady porušení pravidel, které pomohou účastníkům lépe porozumět. Pravidla by měla být pravidelně opakována a zdůrazňována, aby se zvýšila jejich srozumitelnost a udržela se jejich dodržování vědomé. Po určité době je také důležité získat zpětnou vazbu od účastníků ohledně toho, jak pravidla fungují a zda jsou srozumitelná.

8.3 Personální zabezpečení

Aktivita: Výběr a nábor lektora

Pro tuto aktivitu je důležité pečlivě vybrat lektora a asistenta pro svépomocnou skupinu. Jelikož tito lektoři budou klíčovými osobami ve vedoucí roli, je důležité zajistit, že jsou dobře vybavení jak pro stránce znalostí, tak i dovedností. Pro funkci lektora by bylo vhodné najít kandidáty s příslušným vzděláním a zkušenosti v oblasti sociální práce nebo i práce s komunitou. Pro obsazení pozice lektora je možné zvážit sociální pracovníky z organizace sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO. Tito pracovníci jsou vhodní kandidáti, protože disponují zkušenostmi v práci se skupinami a komunitami a mají znalost o mladistvých, pro které by svépomocná skupina mohla být přínosná. Kromě toho je nutné pečlivě zvážit vhodnost asistenta lektora. Na tuto pozici je možné obsadit dobrovolníka, který projeví zájem a má relevantní zkušenosti.

Role **hlavního lektora skupiny** je především vedení a facilitace svépomocné skupiny. Také sdílet informace a znalosti, které mohou být pro členy skupiny užitečné. Hlavní lektor by měl být schopen motivovat členy. Lektor bude zodpovědný za organizační stránku skupiny.

Asistent lektora bude pracovat pod vedením hlavního lektora a poskytovat podporu a pomoc v průběh setkávání. Asistent může pomáhat účastníkům se zapojením do diskusí a aktivit. Pomáhat s administrativními úkoly, jako je zaznamenávání účasti, příprava materiálů. Asistent

lektora může doplňovat hlavního lektora. Také se bude podílet na realizaci samotné svépomocné skupiny.

Indikátor: Zajištění lektora a asistenta lektora pro svépomocnou skupinu

Riziko: Nedostatek vhodných kandidátů pro pozici lektora a asistenta svépomocné skupiny

Návrh řešení: Pro řešení nedostatku vhodných kandidátů pro pozici lektora je možné rozšířit vyhledávací pole a prozkoumat alternativní kanály. To zahrnuje inzerci na specializovaných sociálních sítích, vzdělávacích institucích a odborných publikacích. Dále je vhodné navázat spolupráci s dalšími organizacemi se zkušenostmi v oblasti sociální práce a komunitních projektů, které mohou poskytnout doporučení vhodných kandidátů. V neposlední řadě je důležité být flexibilní při výběru kandidátů a zvážit jejich potenciál a schopnost učit se novým dovednostem, i když nemají přesně odpovídající zkušenosti nebo vzdělání.

Aktivita: Schválení a zaškolení lektora

Po výběru vhodných kandidátů na pozici lektora následuje důležitý krok schválení a zaškolení lektorů. V této aktivitě by mohla doprovázející organizace poskytnout podporu finanční podporu na účast lektora na akreditovaném kurzu. Tato aktivita je důležitá pro zajištění potřebných znalostí, dovedností a přístupu k úspěšnému vedení skupiny. Prvním krokem je schválení lektora ze strany organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE. Následuje zaškolení lektora, v oblasti komunikace, konfliktů, facilitace skupinových diskusí, poskytování podpory a dalších dovedností.

Indikátor: Provedení zaškolení lektora

Riziko: Nedostatečná kvalifikace lektora

Návrh řešení: Pro předcházení tohoto rizika je důležité důkladný výběrový proces s jasnými kritérii pro lektora, zahrnující posouzení kvalifikací, zkušeností a dovedností. Dále je důležité lektorovi poskytnout odborné školení. Mentoring a průběžná supervize mohou novému lektorovi poskytnout potřebnou podporu a zpětnou vazbu. Pravidelné evaluace práce lektora umožní identifikovat slabé body a optimalizovat jeho výkon.

8.4 Nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny

Aktivita: Identifikace a pozvání vhodných mladistvých k účasti ve svépomocné skupině

Tato aktivita je zásadním krokem při založení a fungování svépomocné skupiny pro mladistvé, kteří mají spojitost s rodinami spolupracujícími se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi KLUB-KO v rámci doprovodné organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE. Hlavním cílem je najít mladistvé, kteří by mohli být vhodní účastníci této skupiny. Identifikace potenciálních kandidátů probíhá prostřednictvím rozhovoru sociálního pracovníka služby se zákonným zástupcem a samotným mladistvým. Minimální věková hranice pro účast ve skupině je stanovena mezi 12 a 15 lety, s možností flexibilního přístupu podle uvážení pracovníků. Před samotnou registrací do skupiny je potřebné, aby mladiství byl seznámen s podstatou svépomocné skupiny. Aby si mladiství byl jistý tím, co svépomocná skupina představuje a jaké možnosti a přínosy jim skupina může přinést. Důležitým prvkem je i seznámení potencionálních členů a zákonných zástupců s pravidly, které ve skupině bude nutné dodržovat. Součástí této aktivity bude i vytvoření informačních propagačních letáků pro členy a zákonné zástupce. Doprovodná organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE hraje roli podpory a koordinace celého procesu. Její účast zajišťuje, že identifikace potencionálních účastníků probíhá s důrazem na individuální potřeby a situace mladistvých a jejich rodin. Organizace také poskytuje logistickou podporu a prostor pro setkání a rozhovory mezi lektory, sociálními pracovníky a zúčastněnými rodinami a mladistvými. SPOLEČNĚ-JEKHETANE je prostředníkem mezi sociálně aktivizační službou KLUB-KO a svépomocnou skupinou, a tak zajišťuje efektivní a bezproblémový průběh celého procesu.

Indikátor: Počet oslovených mladistvých alespoň 20

Riziko: Nedostatek zájmu potencionálních členů

Návrh řešení: Pro řešení rizika nedostatku zájmu potencionálních účastníků svépomocné skupiny mohou být zavedena následující opatření. Za prvé, je nutné propagovat skupinu mezi mladistvými. Dále je důležité zaměřit se na potřeby mladistvých a přizpůsobit obsah skupiny jejich zájmům. Lze zřídit i zkušební období, které umožní mladistvým vyzkoušet si účast ve skupině bez závazku. Pokud bude nízký počet potencionálních členů z rodin, které navštěvují sociálně aktivizační službu, lze zvážit kroky k propagaci svépomocné skupiny. To zahrnuje informování dalších organizací pracujících s mladistvými o možnosti zapojení se do skupiny.

Oslovit například Orgán sociálně-právní ochrany dětí, kurátory, střediska výchovné péče a školy, aby se rozšířilo povědomí o existenci skupiny a nabídla se možnost účasti mladistvých.

Aktivita: Zajištění vyplnění přihlášky s podpisem zákonného zástupce

Tento proces zajišťuje, že před vstupem do skupiny jsou všechny administrativní požadavky splněny a zároveň je zajištěna informovanost zákonných zástupců. Lektor má za úkol zajistit, aby každý účastník měl vyplněnou přihlášku. Důležitou součástí tohoto procesu je získání podpisu zákonného zástupce, který potvrzuje souhlas s účastí svého dítěte ve svépomocné skupině. Vzor přihlášky je k dispozici v příloze. Dále je nezbytné seznámit zákonné zástupce s pravidly ochrany osobních údajů dle Nařízení GDPR.

Identifikátor: Zajištění 12 vyplněných přihlášek s podpisem zákonného zástupce

Riziko: Neúplné vyplnění přihlášky, což může zpomalit proces registrace

Návrh řešení: Pro zvládnutí rizika neúplného vyplnění přihlášky můžeme zavést několik opatření. Poskytnutí lektorům důkladné školení ohledně procesu vyplnění přihlášky a zdůrazníme důležitost získání všech potřebných informací. Dále se zavedou kontrolní procesy, které zajistí správnost a úplnost vyplnění.

Aktivita: Vytvoření evidence účastníků a zájemců o účast ve skupině

Aktivita zahrnuje proces sběru a uchování informací o účastnících svépomocné skupiny. To zahrnuje zaznamenávání osobních údajů, jako jsou jméno, kontakt, věk a další relevantní informace, které jsou potřebné pro administrativní a organizační účely.

Indikátor: Vytvoření elektronické evidence s registrovanými členy

Riziko: Nedostatečná aktualizace evidence

Návrh řešení: Pro řešení rizika nedostatečné aktualizace informací v evidenci účastníků a zájemců o účast ve skupině je důležité zavést pravidelný proces aktualizace dat. To zahrnuje pravidelnou komunikaci se zájemci a účastníky skupiny s žádostí o aktualizaci jejich osobních údajů a informací. Mohou být zřízeny pravidelné kontroly, které budou monitorovat platnost a aktuálnost údajů v evidenci.

8.5 Realizace a evaluace programu

Aktivita: Uskutečnit 20 setkání skupiny

Aktivita zahrnuje pravidelná setkávání svépomocné skupiny pro mladistvé, během kterých se budou řešit různá témata. Tyto setkání poskytnou účastníkům prostor pro diskusi, sdílení zkušeností a podpoře ve zvládnání obtížných situací.

Indikátor: Dokončení a úspěšné uskutečnění 20 plánovaných setkání skupiny

Riziko: Nedostatečné pokrytí témat nebo neuspokojení potřeb účastníků

Návrh řešení: Návrh řešení zahrnuje pravidelný sběr zpětné vazby od účastníků ohledně jejich potřeb a zájmů, aby se program neustále přizpůsoboval potřebám skupiny. Flexibilní plánování setkání podle těchto potřeb, diverzifikaci aktivit pro zajištění zájmu a komunikaci.

Aktivita: Realizace programu prevence sociálních problémů

Indikátor: Uskutečnění programu pro prevenci

Riziko: Nízký zájem o účast na preventivním programu

Návrh řešení: Vytvořit zajímavý a lákavý program pro cílovou skupinu mladistvých. Pro zvýšení zájmu o účast na programu je důležité aktivně seznamovat účastníky s programem a pozvat je k jeho účasti. Předávat jim informace o obsahu a přínosech programu.

Aktivita: Evaluace svépomocné skupiny

Proces evaluace svépomocné skupiny zahrnuje důkladné zhodnocení účinnosti a efektivity programu po ukončení setkávání. Během této evaluace se analyzují dosažené výsledky, sbírá se zpětná vazba od účastníků a identifikují se oblasti, které by mohly být v budoucnu zlepšeny. Zpětná vazba může být získána prostřednictvím rozhovorů a dotazníků, jak od samotných členů svépomocné skupiny, tak i od jejich zákonných zástupců. Cílem této aktivity je poskytnout ucelený pohled na to, jakým způsobem svépomocná skupina ovlivnila účastníky, a identifikovat klíčové aspekty, které by mohly být posíleny nebo upraveny pro budoucí zlepšení. Doprovázející organizace hraje klíčovou roli v tomto procesu tím, že pomáhá s organizací evaluace, poskytuje podporu při sběru zpětné vazby a analyzuje výsledky s cílem identifikovat možnosti pro další rozvoj a zdokonalení programu svépomocné skupiny. Samotné provádění

monitoringu doprovázející organizace během fungování svépomocné skupiny je klíčové pro průběžné sledování a poskytování podpory.

Indikátor: Závěrečná evaluační zpráva

Riziko: Omezená účast při evaluaci

Návrh řešení: Pro zajištění účasti účastníků při evaluaci svépomocné skupiny je nezbytné aktivně zapojit účastníky do procesu evaluace. To lze dosáhnout vytvořením motivujícího prostředí a použitím různých metod sběru zpětné vazby. Důležitou součástí je také udržování průběžné komunikace s účastníky, což umožní minimalizovat riziko omezené účasti při evaluaci a získat další názory.

9 Schéma managementu rizik

V této kapitole budou představena rizika, které mohou potencionálně ohrozit průběh projektu. Pro každé riziko bude identifikována pravděpodobnost (nízká, spíše nižší, spíše vyšší, vysoká) a dopad (malý, spíše menší, spíše větší, velký) na dosažení cílů projektu. Nakonec budou pospána navrhovaná řešení, která by mohla být použita v případě, že daná rizika během plánování a realizace projektu nastanou.

Předpokládané riziko	Pravděpodobnost (nízká, spíše nižší, spíše vyšší, vysoká)	Dopad (malý, spíše menší, spíše větší, velký)	Návrh řešení
Zřízení prostoru pro setkávání			
Možnost nedostatečného zapojení a angažovanosti účastníků kvůli nedostatku stimulačních prostředí nebo monotónní atmosféry	Spíše nižší	Velký	Zajištění příjemného prostředí a zahrnutí rozmanitých aktivit do programu. Poskytnutí účastníkům možností přispívat svými nápady a přáními a průběžné sbírání zpětné vazby. Na základě zpětné vazby lze upravovat program, včetně pravidelného střídání prostředí.
Nákup vybavení, může být spojen s vysokými náklady	Nízká	Spíše nižší	Před nákupem vybavení provést srovnání nabídek a stanovit si rozpočet. Při nedostatku financí lze provést revizi rozpočtu a zvážit možnosti přesunu některých nákladů do dalšího rozpočtového období. V případě potřeby využít možnosti získání dodatečných finančních prostředků.
Stanovení charakteru skupiny			

Nemožnost nalezení vhodného časového slotu pro setkávání	Spíše vyšší	Spíše větší	Provést průzkum mezi potencionálními účastníky a zjistit jejich preferované časy pro setkávání, následně provést prioritizaci nejběžnějších časů, které vyhovují většině.
Nedostatečná aktivní účast členů	Spíše vyšší	Velký	Vytvořit příjemné prostředí a pravidelně připomínat základní pravidla skupiny. Provádět lehké aktivity pro uvolnění napětí. Poskytnout prostor pro seberealizaci účastníků. Využívat různé metody komunikace. Případně nabídnout možnost sdílet své úvahy individuálně.
Nedostatečné porozumění pravidlům	Spíše nižší	Spíše větší	Provést průzkum mezi potencionálními účastníky a zjistit jejich preferované časy pro setkávání, následně provést prioritizaci nejběžnějších časů, které vyhovují většině.
Personální zabezpečení			
Nedostatek vhodných kandidátů pro pozici lektora a asistenta svépomocné skupiny	Spíše nižší	Velký	Nezbytné rozšířit hledání nových lektorů. Zvýšit propagaci této pracovní nabídky.
Nedostatečná kvalifikace lektorů	Spíše nižší	Spíše větší	Poskytnutí lektorům možnosti pravidelného školení.
Nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny			

Nedostatek zájmu potencionálních členů	Spíše nižší	Velký	Rozšířit propagaci skupiny mezi mladistvými. V případě nízkého zájmu ze sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi lze informovat o možnosti účasti ve skupině i další organizace.
Neúplné vyplnění přihlášky, což může zpomalit proces registrace	Nízká	Spíše nižší	Zavedení kontroly při převzetí vyplněné přihlášky do svépomocné skupiny.
Nedostatečná aktualizace evidence	Spíše nižší	Spíše nižší	Zavedení pravidelné kontroly.
Realizace a evaluace programu			
Nedostatečné pokrytí témat nebo neuspokojení potřeb účastníků	Spíše vyšší	Spíše větší	Pravidelně sbírat zpětnou vazbu od účastníků a přizpůsobovat obsah setkání jejich potřebám.
Nízký zájem o účast na preventivním programu	Spíše nižší	Velký	Vytvoření atraktivního programu pro mladistvé a aktivní pozvání k účasti na programu prostřednictvím osobního oslovení a poskytování informací o jeho obsahu a přínosech.
Omezená účast při evaluaci	Nízká	Spíše nižší	Zajistit transparentní a snadný proces evaluace, včetně pravidelné komunikace s účastníky, poskytnutí motivujících k účasti a vytvoření příjemného prostředí pro poskytování zpětné vazby.

Tabulka 5: Management rizik, zdroj: vlastní tvorba

10 Výsledky a přidaná hodnota projektu

Tato kapitola se zaměřuje na popis přidané hodnoty mého projektu a jeho výsledky. Hlavním cílem projektu je předcházet rizikovému chování u osob navštěvující svépomocnou skupinu v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO v Šumperku.

Organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s. je ideální doprovázející organizací pro tento projekt, neboť má klíčovou roli v podpoře svépomocných skupin již od samotného začátku tohoto projektu. Projekt umožní mladistvým ve věku od 12 do 15 let v tomto regionu přístup k bezpečnému a podpůrnému prostředí prostřednictvím svépomocné skupiny. Zatímco v našem okolí dosud neexistuje žádná svépomocná skupina pro mladistvé, tento projekt přinese novou možnost podpory pro mladé lidi. Celkově současná situace v České republice naznačuje, že možností pro mladistvé v oblasti svépomocných skupin jsou velmi omezené, což mě motivovalo k zaměření projektu na vytvoření takové skupiny.

Jedním z přínosů tohoto projektu bude jeho schopnost předcházet rizikovému chování u mladistvých. Založení svépomocné skupiny poskytne mladým lidem prostředí, kde budou moci diskutovat o svých problémech a nacházet řešení. Účastníci budou mít možnost rozvíjet své sociální dovednosti a učit se efektivně komunikovat.

Další přidanou hodnotou projektu bude sdílení zkušeností a informací s ostatními sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi, což může přispět k rozšíření této formy podpory pro mladistvé. Projekt bude mít za následek rozvoj dovedností a získání nových znalostí lektorů a sociálních pracovníků v oblasti svépomocných skupin. Účast v projektu jim otevře možnost profesního růstu a nabídne praktické zkušenosti v moderování a organizaci skupinových setkání. Tímto způsobem budou moci lektori a pracovníci rozšířit své dovednosti a lépe vyhovět potřebám účastníků svépomocné skupiny.

Přidanou hodnotou projektu je také jeho přenositelnost do jiných zařízení. Svépomocná skupina, založená v rámci tohoto projektu, může sloužit jako příklad dobré praxe pro další organizace zaměřené na podporu mladistvých. Doprovázející organizace může přispět k tomuto účelu poskytnutím poradenství a konzultací ostatním organizacím, které se zabývají poskytováním služeb pro mladé. Tímto způsobem se zajišťuje, že osvědčené postupy a zkušenosti získané v rámci tohoto projektu budou moci být úspěšně aplikovány i v jiných kontextech.

11 Harmonogram – Ganttův diagram

Níže je uveden harmonogram projektu v podobě Ganttova diagramu, který zobrazuje časovou posloupnost jednotlivých aktivit projektu. Jednotlivé aktivity projektu jsou rozděleny do částí odpovídajících jednotlivým fázím projektu. V rámci svépomocné skupiny pro mladistvé byly identifikovány následující činnosti: Zřízení prostoru pro setkávání, stanovení charakteru skupiny, personální zabezpečení a nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny.

Realizace projektu je rozdělena do několika fází, které na sebe plynule navazují. V prvním měsíci projektu, v září, se zaměříme na vytvoření prostoru pro setkávání a zajištění potřebného vybavení. Následně, ve druhém měsíci, proběhne výběr a školení lektorů. Aktivita stanovení charakteru projektu se uskuteční od října do listopadu. Během pátého a šestého měsíce budou identifikováni a osloveni potenciální účastníci, kteří by mohli mít zájem o účast ve skupině. V březnu bude vytvořena evidence všech účastníků. V průběhu následujících 5 měsíců

proběhne také realizace samotné svépomocné skupiny a preventivního programu. Na závěr projektu, bude provedena evaluace celého procesu. Tato evaluace bude probíhat v posledním měsíci projektu a bude zahrnovat různé metody sběru dat a zpracování evaluační zprávy

NÁZEV KLÍČOVÉ AKTIVITY	I. ROK PROJEKTU												
	ROK 2024				ROK 2025								
	IX.24	X.24	XI.24	XII.24	I.25	II.25	III.25	IV.25	V.25	VI.25	VII.25	VIII.25	IX.25
Zřízení prostoru pro setkávání													
Identifikace vhodného prostoru													
Zajištění potřebného vybavení													
Personální zabezpečení													
Výběr a nábor lektorů													
Schválení a zaškolení lektorů													
Stanovení charakteru skupiny													
Plánování pravidelnosti a trvání setkání													
Vytvoření ucelené struktury setkávání													
Identifikace klíčových zásad a pravidel													
Nábor a registrace mladistvých do svépomocné skupiny													
Identifikace a pozvání vhodných mladistvých k účasti ve svépomocné skupině													
Zajištění vyplnění přihlášky s podpisem zákonného zástupce													
Vytvoření evidence účastníků a zájemců													
Realizace a evaluace programu													
Uskutečnit 20 setkání skupiny													
Realizace programu prevence sociálních problémů													
Evaluace svépomocné skupiny													

Obrázek 2: Harmonogram, zdroj: vlastní tvorba

12 Rozpočet

V následující tabulce je uveden přibližný rozpočet pro navrhovaný projekt, který zahrnuje aktivity vedoucí k vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tento rozpočet je plánován na celý kalendářní rok a obsahuje všechny náklady spojené s tímto projektem.

Financování projektu bude zajištěno ze soukromých zdrojů samotné organizace, grantů, dotací, sponzorských darů od zaměstnavatelů a soukromých osob. Ceny jsou uvedeny pouze orientačně a byly získány prostřednictvím internetového vyhledávače.

Kategorie nákladů	Výpočet nákladů			Zdroj financování	Popis položky
	Cena za jednotku	Počet jednotek	Celkem		
PERSONÁLNÍ NÁKLADY			14 900,00 Kč	Finanční zdroje organizace	
Lektor svépomocné skupiny	- Kč	1	- Kč		Lektor bude realizovat svou práci v rámci své pracovní povinnosti.
Asistent lektora	- Kč	1	- Kč		Asistent lektora bude dobrovolníkem.
Vyškolení lektora svépomocné skupiny	14 900,00 Kč	1	14 900,00 Kč		Akreditovaný kurz s názvem "Ucelený základ facilitace". Třídenní kurz, 24 hodin. Kurz je akreditovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí.
NÁKLADY A PROSTORY NA VYBAVENÍ			26 870,00 Kč	Finanční zdroje organizace	
Prostory pro svépomocnou skupinu	- Kč	1	- Kč		Prostory jsou součástí doprovázející organizace SPOLEČNĚ-JEKHETANE
Flip-chart	2 000,00 Kč	1	2 000,00 Kč		Průměrné ceny nezbytného vybavení pro založení a provoz svépomocné skupiny.
Židle	990,00 Kč	12	11 880,00 Kč		
Dataprojektor	12 990,00 Kč	1	12 990,00 Kč		
OSTATNÍ NÁKLADY			20 750,00 Kč	Finanční zdroje organizace	
Cestovní náklady	2 000,00 Kč	0	2 000,00 Kč		Náklady spojené s dopravou lektorů.
Propagační materiály	15,00 Kč	50	750,00 Kč		Propagační letáky o svépomocné skupině pro potenciální účastníky.
Kancelářské potřeby	3 000,00 Kč	1			Průměrné ceny spotřebního kancelářského materiálu.
Občerstvení na skupinách	0	0	3 000,00 Kč		Průměrná cena pro zajištění občerstvení na skupině.
Mobilní telefon	5 000,00 Kč	2	10 000,00 Kč		Mobilní telefon s datovým tarifem a možností volání a SMS pro lektory.
Mobilní data + volání a SMS	2 500,00 Kč	2	5 000,00 Kč		
PŘÍBLIŽNÉ CELKOVÉ VÝDAJE			62 520,00 Kč		
MOŽNÉ ZDROJE FINANCOVÁNÍ	Finanční zdroje organizace, granty, dotace, dary				

Obrázek 3: Rozpočet, zdroj: vlastní tvorba

13 Logický rámcový přístup

	Logika intervence	Objektivně ověřitelné ukazatele	Prostředky ověření ukazatelů	Předpoklady realizace
ZÁMĚR PROJEKTU	Vytvoření bezpečného a podpůrného místa pro mladistvé ve formě svépomocné skupiny.	Účastníci projektu, kteří se zapojili do svépomocné skupiny.	Zpětná vazba od účastníků svépomocné skupiny a rodičů účastníků ohledně jejich pozorovaného pokroku.	X
	Prevence rizikového chování prostřednictvím implementace preventivního programu v rámci svépomocné skupiny mladistvých s cílem předejít nebo zmírnit rizikové chování.	Sledování změn v chování. Snížení konkrétních projevů rizikového chování.	Pravidelné pozorování chování účastníků.	
CÍLE PROJEKTU	Prevence rizikového chování mladistvých ve věku 12-15 let v rámci sociální aktivizační služby pro rodiny s dětmi KLUB-KO prostřednictvím vytvoření svépomocné skupiny a implementace preventivního programu zaměřeného na jejich potřeby.	Pravidelná docházka a aktivní účast dvanácti účastníků na setkáních svépomocné skupiny.	Zaznamenávání docházky účastníků, úrovně zapojení účastníků během setkání. Průběžné hodnocení lektorů svépomocné skupiny.	Zájem a angažovanost mladistvých ve svépomocné skupině.
		Snížení případu rizikového chování.		Positivní vliv svépomocné skupiny na mladistvé.
VÝSTUPY PROJEKTU	Zajištění personálního obsazení lektorské a asistenční role pro svépomocnou skupinu.	Podepsané smlouvy mezi organizací a lektorem a dohody o dobrovolnictví s asistentem lektora. Certifikát potvrzující úspěšné absolvování akreditovaného kurzu pro lektora svépomocné skupiny.	Zajištění lektora svépomocné skupiny a zapojení dobrovolnického asistenta lektora.	Lektor má dostatečné znalosti a dovednosti pro vedení svépomocné skupiny.
	Úspěšné zahájení a fungování svépomocné skupiny.	Svépomocná skupina se setkává s dvanácti členy.	Monitorování účasti na setkáních. Sledování změn v chování, pocity spokojenosti. Individuální rozhovory s členy.	Členové svépomocné skupiny se aktivně zapojují.
	Implementace preventivního programu.	Pravidelnost a účast mladistvých na programových aktivitách. Pozorovatelné změny chování. Zlepšení a znalosti po účasti na preventivních aktivitách.	Shromáždění docházky na preventivních aktivitách. Dotazníky na názory a dojmy spojené s preventivními programy.	Zájem členů skupiny v participaci na preventivních aktivitách. Účinný preventivní program.
	Zpráva o hodnocení projektu svépomocné skupiny	Finální dokument evaluační zprávy.	Kompletní evaluační materiály.	Dostatečné zdroje k provedení komplexního procesu evaluace.
KLÍČOVÉ AKTIVITY	Identifikace vhodného prostoru	PROSTŘEDKY	HARMONOGRAM	PŘEDPOKLADY
	Zajištění potřebného vybavení	Finanční zdroje organizace	24 měsíců (viz. Ganttův diagram)	Dostatek finančních prostředků.
	Plánování pravidelnosti a trvání setkání	Granty a dotace (stát, nadace)	ROZPOČET	
	Vytvoření ucelené struktury setkávání	Sponzorské dary od zaměstnavatelů	62 520, 00 Kč (viz. Rozpočet projektu)	Zajištění lektora a asistenta lektora
	Identifikace klíčových zásad a pravidel	Dary od soukromých osob	ZDROJE	Vhodné a kvalitní prostředí pro svépomocnou skupinu.
	Výběr a nábor lektorů		Finanční zdroje organizace, granty, dotace, dary	
	Schválení a zaškolení lektorů			
	Identifikace a pozvání vhodných mladistvých k účasti ve svépomocné skupině		Fungující svépomocná skupina	
	Zajištění vyplnění přihlášky s podpisem zákonného zástupce			
	Vytvoření evidence účastníků a zájemců		Účinný preventivní program	
	Uskutečnit 20 setkání skupiny			
	Realizace programu prevence sociálních problémů		Úspěšně zrealizovaný projekt	
	Evaluace svépomocné skupiny			

Obrázek 4: Logický rámcový přístup, zdroj: vlastní tvorba

Závěr

Na základě důkladné analýzy potřebnosti byl vytvořen návrh projektu, který reaguje na nedostatek dostupných svépomocných skupin. Zjištění této analýzy jasně ukazuje, že mladí lidé nemají příležitost využívat tuto cennou formu podpory, přestože by pro ně mohla být velmi prospěšná. Inspirací pro tento projekt sloužila doprovázející organizace Proxima Sociale, která v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi poskytuje podporu mladistvým a mladším dětem formou svépomocných skupin. Její přístup ukazuje, že účast v takovýchto skupinách může být pro mladé lidi nejen užitečná, ale i efektivní. Projekt je koncipován tak, aby plně navazoval na teoretický rámec a v konečném důsledku vedl k podpoře mladistvých v rámci svépomocné skupiny.

Závěrem je možné konstatovat, že svépomocná skupina pro mládež má potenciál hrát klíčovou roli při podpoře mladých lidí při předcházení rizikovému chování. Tento potenciál spočívá v poskytnutí bezpečného prostoru pro sdílení, vzájemnou podporu členů skupiny a společné hledání řešení problémů. Prostředí svépomocné skupiny přispívá k posílení emocionálního, sociálního a mentálního zdraví jednotlivců. Implementace preventivních programů v rámci těchto skupin může být pro mládež velkou pomocí. Svépomocné skupiny tak mohou sloužit jako důležitý nástroj prevence a podpory pro mladé lidi při jejich procesu osobního rozvoje a adaptace na obtížné životní situace. I přesto, že tato forma podpory není široce rozšířená, představuje významnou oporu pro ty, kteří ji využívají. Tento projekt přináší inspiraci pro ostatní organizace zaměřené na práci s mladistvými nebo s rodinami, které uvažují o založení svépomocné skupiny pro mladistvé.

Podařilo se identifikovat klíčovou roli doprovázející organizace, jako je SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s. Jejich podpora při založení a provozu samotné skupiny se ukázala jako nezbytná pro dosažení úspěchu projektu. Účast doprovázející organizace posílila sílu iniciativy a přispěla k vytvoření bezpečného a podpůrného místa pro rozvoj mladistvých. Tímto způsobem se projekt stává inspirací nejen pro podobné organizace, ale i pro celou komunitu pracující s mládeží, přinášející nové možnosti a přístupy v péči a podpoře mladých lidí.

Cílem projektu je předcházet rizikovému chování u osob, které navštěvují svépomocnou skupinu v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Součástí tohoto cíle je vytvoření svépomocné skupiny pro mladistvé ve věku od 12 do 15 let v rámci sociálně aktivizační služby KLUB-KO v Šumperku. Dále projekt zahrnuje vytvoření a implementaci preventivního

programu zaměřeného na nejčastější témata a problémy, které se týkají této věkové skupiny. Realizátorem tohoto projektu je doprovázející organizace SPOLEČNOST – JEKHEANE, o.p.s. Zpracování projektu bylo v adekvátní míře splněno.

Bibliografie

BOUKALOVÁ, Hedvika; CERHA, Ondřej; SEDLÁČEK, Mojmír a ŠÍROVÁ, Eva, 2023. Psychologie komunikace / Hedvika Boukalová, Ondřej Cerha, Mojmír Sedláček, Eva Šírová. ISBN 9788027113880.

DIMMROTHOVÁ, Romana a PUNOVÁ, Monika, 2022. Postoj sociálních pracovníků k práci se změnou u dospívajících klientů. Online. Czech. Roč. 22, č. 3, s. 59-74. ISSN 12136204. [cit. 2024-04-02]. FABIÁN, Petr. Možná to jde i jinak: teorie a metody v sociální práci / Petr Fabián. 2021. ISBN 9788075603685.

DUKOVÁ, Ivana, 2013. Sociální politika Učebnice pro obor sociální činnost. Ivana Duková, Martin Duka, Ivana Kohoutová. ISBN 9788024738802.

Etický kodex sociálního pracovníka České republiky [online], 2017. a Řídící rada Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex.pdf>

FABIÁN, Petr, 2021. Možná to jde i jinak: teorie a metody v sociální práci / Petr Fabián. ISBN 9788075603685.

HANNES, Karin; DECUYPERE, Sien; KENNES, Eva; LAMMENS, Jolien a BEKKERING, Trudy, 2017. Adolescent's experience and perceived effectiveness of self-help groups for addiction: a systematic review of qualitative research evidence prior to 2013. Online. ISSN edsair. [cit. 2024-04-02].

HARTL, Pavel, 1961. Komunita občanská a komunita terapeutická. ISBN 8085850451.

HARTL, Pavel, 2004. Stručný psychologický slovník Pavel Hartl. ISBN 8071788031.

HEJZLAROVÁ, Eva, 2011. Svépomocné a podpůrné skupiny v Česku. Sociální práce 1/2011. Online. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/svepomocne-a-podpurne-skupiny-v-cesku-mapa-terenu-rizika-dalsiho-vyvoje-a-moznosti-verejne-politiky/>

HRUŠKOVÁ, Eliška, 2016. Nabídka a význam svépomocných skupin v ČR se zaměřením na Prahu. Online. ISSN edsndl. [cit. 2024-04-23].

KARKOŠKOVÁ, Slavěna, 2022. Program prevence kriminality města Šumperk na rok 2022. Online. In: Šumperk, s. 19. Dostupné z: <https://www.sumperk.cz/filemanager/files/3404462.pdf> [cit. 2024-02-29]

KRATOCHVÍL, Stanislav, 2005. Skupinová psychoterapie v praxi / Stanislav Kratochvíl. ISBN 8085824205.

KREBS, Vojtěch, 2015. Sociální politika. Online. Sociální politika / Vojtěch Krebs a kolektiv. [cit. 2024-04-23].

Kruh rodiny, o.p.s., Nadační fond J&T, 2017. Svépomocné aktivity v oblasti náhradní rodinné péče. Dostupné z: http://docplayer.cz/106100832-Proc-kdy-jak-muzu-svepomocne-aktivity-v-oblasti-nahradni-rodinne-pece-vytvoreni-svepomocnych-skupin-a-jak-s-nimi-pracovat.html#google_vignette

LICHNER, Vladimír; PETRIKOVÁ, Františka a ŽIAKOVÁ, Eva, 2021. Adolescents self-concept in the context of risk behaviour and self-care. Online. International Journal of Adolescence. Roč. 26, č. 1, s. 57-70. ISSN 02673843. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02673843.2021.1884102>. [cit. 2024-04-02].

MÁTEL, Andrej, 2019. Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor / Andrej Mátel. ISBN 9788027122202.

MATOUŠEK, Oldřich a KŘIŠŤAN, Alois, 2013. Encyklopedie sociální práce / Oldřich Matoušek a kol.; ediční rada Alois Křišťan ... [et al.]. ISBN 9788026203667.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. Slovník sociální práce / Oldřich Matoušek. ISBN 9788073673680.

MATOUŠEK, Oldřich, 2011. Mládež a delikvence Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže Oldřich Matoušek, Andrea Matoušková. ISBN 9788073678258.

MATOUŠEK, Oldřich, 2012. Základy sociální práce /Oldřich Matoušek a kol. ISBN 9788026202110.

MATOUŠEK, Oldřich, 2013. Metody a řízení sociální práce kol. Matoušek Oldřich a. ISBN 9788026202134.

MATOUŠEK, Oldřich, 2015. Sociální práce v praxi Specifika různých cílových skupin a práce s nimi kol. Matoušek Oldřich a. ISBN 9788073678180.

MERTL, Jan, 2023. Sociální politika / Jan Mertl a kolektiv. ISBN 9788076766754.

Mind in Somerset, 2024. Online. Dostupné z: <https://www.mindinsomerset.org.uk>. [cit. 2024-04-23].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2017. Online. In: Koncepce rodinné politiky 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253 [cit. 2024-04-10].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2023. Online. In: Strategie rodinné politiky 2024-2030. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/4552532/Strategie+rodinné+politiky.pdf/9c99b57b-9668-8a27-4e9c-bf284b7faa32>. [cit. 2024-04-10].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2024. Online. In: Rodina a ochrana práv dětí. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/rodina-a-ochrana-prav-deti>. [cit. 2024-04-10].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2010. Online. In: Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

NAVRÁTIL, Pavel, 2000. Úvod do teorií a metod sociální práce. Brno: Národní centrum

NEZMAR, Luděk, 2017. GDPR: praktický průvodce implementací / Luděk Nezmar. ISBN 9788027106684.

NIELSEN, Sobotková, 2014. Rizikové a antisociální chování v adolescenci Veronika Nielsen Sobotková. ISBN 9788024740423.

NOVOTNÁ, Eliška, 2010. Sociologie sociálních skupin / Eliška Novotná. ISBN 9788024729572.

Proxima Sociale o.p.s. Online. Podpora rodiny. 2024. Dostupné z: <https://www.proximasociale.cz/poradenske-a-pobytove-programy/podpora-rodiny/>. [cit. 2024-02-24].

ŘÍČAN, Pavel, 2021. Cesta životem: vývojová psychologie / Pavel Říčan. ISBN 9788026217831.

SEMERÁDOVÁ, Monika; Černá, Ria, 2013. Metodika podpůrných skupin pro děti vyrůstající u příbuzných v pěstounské péči či adopci. Online. Centrum náhradní rodinné péče, Amalthea. Dostupné z: http://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborné%20metodiky/a_notace_jaro_kompletni_nabidka_2014.compressed.pdf. [cit. 2024-04-19].

SMIK, Ján; ŠTÚROVÁ, Jana; LABÁTH, Vladimír a AMBRÓZOVÁ, Alena, 1993. Riziková mládež: možnosti potencionálnych zmien / Vladimír Labáth ... [et al.]. ISBN 8085850664.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2012. Psychologie rodiny / Irena Sobotková. ISBN 9788026202172

SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o. p. s., 2024. Online. Dostupné z: <http://jekhetane.cz>. [cit. 2024-02-29].

SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s. 2022. Výroční zpráva 2021. Ostrava. Dostupné také z: http://jekhetane.cz/wp-content/uploads/2023/09/SPOLEČNĚ-JEKHETANE_VÝROČNÍ-ZPRÁVA-2022.pdf

ŠRAJER, Jindřich a CHOCOVÁ, Blanka, 2013. Vybraná problematika etiky sociální práce s rodinou. Online. Czech. Roč. 13, č. 4, s. 102-109. ISSN 12136204. [cit. 2024-04-02].

TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana., 2014. Metody práce se skupinou. Texty k sociální práci. Vybrané kapitoly z teorií a metod sociální práce. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-445-8.

VOTOUPAL, Miloš, 2013. Narativní přístup v sociální práci: pomoc skrze reformulaci životních příběhů. Online. Czech. Roč. 13, č. 3, s. 78-88. ISSN 12136204. [cit. 2024-04-02].

VYMĚTAL, Jan, 2010. Úvod do psychoterapie 3., aktualizované a doplněné vydání Jan Vymětal. ISBN 9788024726670.

YALOM, Irvin D.; HAJNÝ, Martin; DRÁBKOVÁ, Hana a LESZCZ, Modyn, 2021. Teorie a praxe

ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, Online. 2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108> [cit. 2024-04-08]

ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 359 /1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Online. 2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359> [cit. 2024-04-08]

Seznam příloh

Příloha 1: Vzor přihlášky do svépomocné skupiny.....	83
--	----

Přílohy

Příloha 1: Vzor přihlášky do svépomocné skupiny

Tato příloha obsahuje vzor přihlášky, který slouží pro žádost o členství mladistvého ve svépomocné skupině. Vzor přihlášky zahrnuje pole pro vyplnění osobních údajů zájemce, informace o rodičích/opatrovnících a zdravotní informace. Přihláška dále obsahuje souhlas se zpracováním osobních údajů mladistvého v souladu s nařízením GDPR.

PŘIHLÁŠKA DO SVĚPOMOCNÉ SKUPINY	
Osobní údaje	
Jméno:	_____
Příjmení:	_____
Datum narození:	_____
Adresa trvalého bydliště:	_____
Mobilní číslo:	_____
Emailová adresa:	_____
Informace o rodičích/opatrovnících	
Jméno a příjmení otce/opatrovníka:	_____
Jméno matky/opatrovnice:	_____
Kontaktní telefonní číslo:	_____
Zdravotní informace	
Existují-li nějaké zdravotní problémy nebo omezení, o kterých by měli lektori skupiny vědět, uveďte je prosím zde: _____	
Souhlas se zpracováním osobních údajů:	
Prohlašuji, že jsem přečetl(a) a porozuměl(a) informacím týkajícím se zpracování osobních údajů uvedených v této přihlášce. Souhlasím se zpracováním osobních údajů pro účely organizace a správy Svěpomocné skupiny pro mladistvé v souladu se Zákonem o ochraně osobních údajů a nařízením GDPR (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů EU 2016/679). Beru na vědomí, že mé osobní údaje budou uchovávány pouze po dobu nezbytnou pro účely, pro které byly shromážděny.	
Datum:	_____
Podpis zákonného zástupce:	_____

Obrázek 5: Vzor přihlášky do svépomocné skupiny pro mladistvé, zdroj: vlastní tvorba